

GÖÇÜN NEKROPOLİTİK COĞRAFYALARI: BİR GÖÇMEN MEZARLIĞI OLARAK AKDENİZ

Mazlum AR¹

Öz

Egemen güçlerin, modern devletlerin ve iktidar yapılarının marjinalleştirilmiş bireylere yönelik şiddet ve ölüm pratiklerini ortaya koyan nekropolitika, sadece yaşamın değil ölümün de yönetme biçimlerini ele almaktadır. Ayrıca nekropolitika, sömürgeci tarihinin uzantısı olarak kurgulanan ırkçılık uygulamalarıyla post-kolonyal güçlerin pratikleri arasındaki ilişkiyi vurgulayarak özellikle savaş, şiddet, göç, yoksulluk ve hastalık gibi istisna hallerinde ölümün siyasi bir araç olarak nasıl kullanıldığını irdelemektedir. Bu teorik çerçeveden hareketle bu araştırmanın temel amacı, Yunanistan durum çalışması zemininde Avrupa'ya geçmeye çalışan göçmenlere yönelik ortaya konulan nekropolitikaları ve nekroiktidar uygulamalarını analiz etmektir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmanın verileri, dijital dokümanlardan (ulusal ve uluslararası raporlar ve süreli yayınlar) elde edilerek eleştirel bakış açısıyla incelenmiştir. Çalışma sonucunda göçmenlere yönelik politikalarıyla Avrupa'nın ve bu politikaların uygulayıcı aktörü olarak Yunanistan'ın sınır hatlarını ve Akdeniz'i nekrocoğrafyalara dönüştürdüğü anlaşılmıştır. Dahası Yunanistan'ın nekropolitikğin ölümleri görmezden gelme ve ölüme terk etme söylemini aşarak göçmen ölümlerinde doğrudan aktör olduğu ve böylece post-kolonyal bilincin tahakkümünü sürdürdüğü sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akdeniz, Göç, Nekrocoğrafya, Nekropolitika, Ölüm, Yunanistan.
JEL Sınıflandırması: F22, Z0, Z10.

NECROPOLITICAL GEOGRAPHIES OF MIGRATION: THE MEDITERRANEAN AS A MIGRANT CEMETERY

Abstract

Necropolitics, which reveals the violence and death practices of sovereign powers, modern states and power structures against marginalized individuals, deals with the ways of governing not only life but also death. In addition, necropolitics emphasises the relationship between the practices of racism, which is constructed as an extension of colonial history, and the practices of post-colonial powers, and examines how death is used as a political tool, especially in exceptional situations such as war, violence, migration, poverty and disease. Based on this theoretical framework, the main objective of this study is to analyze the necropolitics and necropower practices imposed on migrants attempting to cross into Europe, using the case study of Greece. The data of this study, in which the qualitative research method was used, was obtained from digital documents (national and international reports and periodicals) and examined with a critical perspective. As a result of the study, it was understood that Europe, with its policies towards immigrants, and Greece as the implementing actor of these policies, transformed the border lines and the Mediterranean into necrogeographies. Moreover, it was concluded that Greece, by overcoming the discourse of necropolitics of ignoring and leaving deaths, became a direct actor in immigrant deaths and thus continued the domination of postcolonial consciousness.

Keywords: Mediterranean, Europe, Migration, Necrogeography, Necropolitics, Death, Greece.
JEL Classification: F22, Z0, Z10.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, ORCID: 0000-0003-3937-1637

1. Giriş

İnsanlığın varoluşsal serüveni çatışmanın, yıkımın, köleleştirmenin, sömürünün ve ölümün varsıl bir süreci olarak süregelmektedir. Gücü elinde bulunduran aktörlerin ve yapıların farklı meşrulaştırma teknikleri ve ideolojik söylemleri kullanarak inşa ettiği emperyal coğrafyalar, güç çarpanıyla bağlantılı olarak milyonlarca insanın yok olmasına ya da yok olma koşulları altında yaşam sürmesine neden olmaktadır. Ölümün ve ölüme maruz bırakılmanın bu coğrafyalarının kapsamı ve pratikleri değişse de tahakküm kurma, ayırma ve üstünlük sağlama amacı değişmemektedir. Bu hususta Mbembe (2003, s. 12), şu soruları sorarak temel amaçları özerklik mücadelesi olmayan, insan varoluşunu genelleştirilmiş bir şekilde araçsallaştırılan ve insan bedenlerini maddi olarak yok etmeye çalışan egemenlik figürlerini sorunsallaştırmaktadır: *“Öldürme, yaşama izni verme veya ölüme maruz bırakma hakkı pratik olarak hangi koşullar altında uygulanır? Bu hakkın öznesi kimdir? Savaş, sonuçta, öldürme hakkını kullanmak kadar egemenliği sağlama yöntemidir. Politikayı bir savaş biçimi olarak hayal edersek şunu sormalıyız: Hayata, ölüme ve insan bedenine (özellikle yaralı veya öldürülmüş bedene) verilen yer nedir? Bunlar iktidar düzeninde nasıl yer alırlar?”* Mbembe, bu soruların cevaplarını ortaya koymak amacıyla ölüm/politika (nekropolitik) ve ölüm/iktidar (nekroiktidar) kavramlarının kesişiminden yararlanarak *“şiddet sürekliliği”*nin analizinde ırkçılık, mekânsallaşma ve sömürgecilik kavramlarını bir araya getirmektedir. Böylece mekânsallaşma ve sömürgeleştirmenin nasıl birlikte çalışarak nüfusları/bedenleri terör yoluyla yönettiğini ortaya koymaktadır.

Farklı kurumları nekropolitika kavramı aracılığıyla birleştiren Mbembe (2003), iktidar aktörlerinin bireysel ve kolektif yaşamlar üzerinde farklı değerler ortaya koyma ve bu değerlere göre yaşamı ve ölümü düzenleme yollarını aydınlatan teorik bir çerçeve sunmaktadır (Gabriel, 2023). Nekropolitikğin yaşam ve ölümü düzenleme uygulamalarına dair bu kuramsal anlatısında siyaseti ölümün işi siyasalı ise ölümün coğrafyası (nekrocoğrafya) olarak tanımlanmakta ve egemenliği ağırlıklı olarak öldürme hakkı olarak ifade etmektedir (Mbembe, 2003). Bu noktada nekropolitika ve dolayısıyla nekrocoğrafya, Mbembe'nin ortaya koyduğu siyaset ve siyasal kozmolojinin mekânsal özelliklerini genişletmekte ve fazlalık nüfusların aşırılıklarının mekânlarında ölümcül karşılaşmayı adlandırmanın ve tarihsel hale getirmenin bir yolu haline gelmektedir (Tyner, 2013). Nekropolitikğin bu teorik dinamiği sistematik coğrafya araştırmalarında da farklı bağlamlarla ele alınarak sosyo-mekânsal ilişkiseliliği ortaya konulmuştur. Bu hususta Kniffen (1967), ABD coğrafyası üzerine gerçekleştirdiği erken dönem çalışmasında mezarlıkların ve defin ritüellerinin mekânsal dağılımını inceleyerek bunların kültürel, tarihsel ve sosyal yapılarla ilişkisini irdelemiştir. Yine Giorgio Agamben'in *“istisna hali”* (state of exception) ve *“çıplak hayat”* (bare life) kavramlarından yola çıkarak *“kamp”* kavramını eleştirel siyasi coğrafya çerçevesinde ele alan Minca (2005), istisna halinin bir yansıması olarak kamp alanlarında bireylerin yaşamlarının yönetimi ve ölüme terk edilmesine dair nekropolitik pratikleri analiz etmiştir. Bununla birlikte nekropolitik teoriyi kentsel bağlama uyarlayan Kong (2012), Asya'nın şehirleşen toplumlarında ölüm pratiklerinin mekânsal dönüşümünü ele alarak nekroiktidarın ölüm mekânlarına dair düzenlemelerini incelemiş ve böylece mekânın fiziksel ve sembolik ideolojik tasarımını ön plana çıkarmıştır. Son olarak Maddrell ve Sidaway (2012) ölüm ve yaşamın siyasal kontrolünü nekropolitika bağlamında ele alarak iktidar, ölüm yönetimini ve statüyü etnik, dini ve sınıfsal ilişkiler üzerinden analiz etmiş ve böylece ölümün siyasi ve coğrafi bir olgu olduğunu ortaya koymuştur. Bu makalede ise nekropolitikanın ve nekrocoğrafyanın coğrafya disiplinindeki inceleme alanları takip edilerek ve yine araştırmaların bağlamı aşarak Akdeniz'deki mülteci göçünün ve bunun bir neticesi olarak ortaya çıkan ölümün, ölüme maruz bırakılmanın ve öldürülmenin coğrafyalarına odaklanılmaktadır. Böylece göçün ölüm coğrafyalarına dair siyasi ve coğrafi bir perspektif ortaya konulmaktadır. Zira çağdaş ırkçı kapitalizm ve kolonyalist mantık, neoliberal argümanlar ve ideolojik amaçlar doğrultusunda bireyleri kategorize ederek değerli-değersiz ve nitelikli-niteliksiz olarak kodlamaktadır (Melamed, 2015; Robertson, 2019). Bu tür kategorilerle, *“göçmenler”i “yerlilerle”* veya *“mülteciler”i “ekonomik göçmenlerle”* (Morris, 2021) karşı karşıya getirerek, ideolojik değer ölçütlerine dayalı olarak kimin değerli olup olmaması gerektiğini belirlemektedir.

Bu noktada özellikle Avrupa'nın sınır rejimleri, tarihsel süreklilik açısından sömürgecilik projesinin etkili bir devamı ve kimin kapatmaya ve fethetmeye hakkı olduğu sorusunun çağdaş bir tezahürü olarak ön plana çıkmaktadır. Avrupa sömürge güçleri, coğrafyaları "sömürge sınırı" boyunca tanımlayıp adlandırarak "dışarıdan" kapatılması ve korunması gereken Avrupa alanını düzenlemektedir (Mezzadra, 2013). Bu sömürgeci uygulamaları günümüzde farklı coğrafi alanlarda (yerli) kapatma ve (yabancı) işgal olarak sürekli olarak yeniden üretmektedir. Ayrıca bu üretimde "ırk" uygulamalarına ve siyasal politikalara bağlı olarak sınırlar bazen kapatılmaması gereken coğrafyalara dönüşürken (Ukrayna örneğinde olduğu gibi) bazen de diasporik denetimin ya da istihdam ihtiyacının bir neticesi olarak (Afganistan ve Suriye) göçmenler kategorize edilmektedir. Bu zeminde yoğun göç akışının merkezi konumu haline gelen Akdeniz, "Kale Avrupa" olarak adlandırılan çevrelemek için öncül bir coğrafi alan olarak görülmektedir. Fakat dünyanın "en ölümcül göçmen mezarlığı" olarak görülen Akdeniz (Carr, 2016), göçmenlerin bu sınırı geçip Avrupa topraklarına girmeleri için hiçbir yasal yol sunmamaktadır. Bu dönüştürülmüş sömürge ilişkilerinin yeniden üretimi Birleşik Krallık, Fransa, İtalya, Yunanistan veya Avusturya gibi Avrupa ulus devletlerinin sınırlarında mülteci kamplarının, gözaltı merkezlerinin kurulmasında ve göçmenlere karşı nekropolitik pratiklerin işletilmesinde ayrıca önem kazanmaktadır (Knittelfelder, 2023).

Bu bağlamda bu çalışmada, iki temel problemin analizi amaçlanmıştır: *Birincisi* Avrupa, Mbembe'nin (2019) nekropolitik teorik zeminde "istenmeyenler dünyası" kavramıyla tanımladığı göçmenlere yönelik ne tür politikalar ortaya koymaktadır? Bu politikaların, göçmenlerin yaşam ve ölümünü yöneten nekropolitik düzenekler ve ölüm coğrafyaları üzerindeki ideolojik temelleri ve ırkçılık-sömürge mirasıyla ilişkisi nasıl şekillenmektedir? *İkincisi*, Yunanistan'ın Akdeniz ve sınır bölgelerini nekrocoğrafyalara dönüştüren uygulamaları, Avrupa'nın göç politikaları bağlamında nasıl bir nekropolitik stratejiyi yansıtmaktadır? Bu süreçteki kolonyal dürtüler, tarihsel sömürge pratikleriyle nasıl bir süreklilik arz etmektedir? Bu temel problemleri analiz etmek amacıyla araştırma beş bölüm üzerinden kurgulanmıştır. Çalışmanın arka planı, amacı, kapsamı, araştırma soruları ve önemini ortaya koyan giriş bölümünü takiben yöntem bölümünde araştırmanın paradigması, veri kaynakları ve analiz yaklaşımı sergilenmiştir. Bunu nekropolitik teorik temellerini, nekrocoğrafya ve göç ilişkiseliliğini ve göçmen hareketliliğinin mekânsal projeksiyonunu sunan kuramsal ve kavramsal çerçeve bölümü takip etmektedir. Araştırmanın dördüncü bölümü nekropolitik uygulamaların, ölümleri görmezden gelmenin ve ölümden aktör olmanın nekropolitik bağintılarını ortaya koyan bulgular bölümüyle devam etmekte ve böylece temel sonuçların özetlendiği beşinci bölümle neticelenmektedir. Araştırma bu organizasyonel yapısı ve kapsamıyla iki hususta literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır. *Birincisi*, Mbembe'nin (2003) nekropolitik yaklaşımında temel alınan "hayatın ölüme tabi kılınması, görmezden gelme ve ölüme terk etme" söylemleri, bu çalışmada "iktidar yapılarının ölümden aktif aktör olma" özgün bulgusuyla genişletilmiştir. Bu hususta Avrupa ve Yunanistan örnekleminden hareketle devlet ve devlet-dışı aktörlerin yalnızca ölümü yönetmekle kalmayıp, ölümü bir iktidar stratejisi olarak doğrudan ürettikleri ortaya konularak nekropolitik geleneksel kuramsal çerçevesine yeni bir boyut kazandırılmaya gayret gösterilmiştir. *İkincisi*, nekropolitik mekânsal eşitsizlikler, mezarlıklar, kamplar ve göç sonrası kentsel alanlarda ortaya konulan nekroiktidar uygulamalarına dair analizleri aşarak göç sürecinde meydana gelen/getirilen ölüm pratikleri analiz edilmiş ve böylece özellikle Akdeniz'deki göçmen ölümleri üzerine gerçekleştirilen literatüre katkı sağlanmıştır.

2. Kuramsal ve Kavramsal Çerçeve

2.1. Nekropolitik: Yaşamın Ölüme Mahkûm Edilmesi

Modern dünyamızda silahların bireylerin maksimum yıkımı ve ölüm coğrafyalarının inşa edilmesi için kullanıldığı çeşitli yolları açıklamak üzere nekropolitik ve nekroiktidar kavramlarını ortaya koyan Mbembe (2003), geniş nüfusların gündelik yaşam koşullarının onlara yaşayan ölümler statüsü kazandırdığı yeni ve benzersiz sosyal varoluş biçimlerini tanımlar. Bunun için nekro (ölüm) ve politikayı birleştirerek nekropolitik doğrudan öldürme eylemlerinin ötesine taşır. Böylece nekroiktidar pratiklerine dayalı nekropolitik kontrolün "hayatın ölümün iktidarına boyun

eğdirilmesinde" (Mbembe, 2003, s. 39) yani insanların ölüm potansiyeline maruz bırakılma hakkı üzerindeki denetiminde ve sürekli yaralanmaya tabi tutulmalarında nasıl olduğunu vurgular (Mbembe, 2003).

Nekropolitik stratejinin ötekiye dair uygulamalarının sorunsuz işletilebilmesi için ise pratiğin meşru dayanağının ortaya konulması gerekir ki bu Mbembe'nin *"istisna hali"* olarak tarif ettiği olguya dayandırılmaktadır. Fakat Mbembe, istisna hali tanımlamasını ne kavramı ilk defa *"Politische Theologie (Siyasal İlahiyat)"* eserinde ortaya koyan Carl Schmitt'in (1922) ne de Schmitt'den kavramı devralan Giorgio Agamben'in tanımladığı şekliyle ele almaz. Keza liberal hukuk düzeninin tarafsız ve değişmez kurallara dayalı olduğunu eleştiren Schmitt (2002), *"istisna hali"*ni hukukun formel işleyişinin askıya alınma durumu olarak açıklar. Hukukun işlevsizleştiği bu aşamada düzeni sağlayan egemen ise ideolojik formuna göre karar veren devlet veya siyasal aktörlerdir. Bu yönüyle siyasetin hukuksal yapıdan daha belirleyici bir olgu olduğunu ortaya koyan Schmitt (2002), istisna halini modern egemen yapıların normal hukuk düzeninin *"geçici bir askıya alma anı"* olarak tanımlar. Bu noktada Agamben (2020), istisna halinin geçici olma durumunu eleştirerek bunun modern devletlerin yönetim şekline dönüşen *"kalıcı bir hal"* olduğunu ortaya koyar. Özellikle 20. yüzyılda olağanüstü hallerin süreklilik kazanması ve tekrarlanmasıyla hukukun olağan işleyişinin ortadan kalkması istisna halinin norm olma durumunun temel gerekçesi olarak ortaya çıkar. Bu zeminde Agamben'e (2020) göre hukuk, sürekliliğini sağlamak adına istisnayı içselleştirdiğinden istisna hali normalleşerek verili bir gerçekliğe indirgenir. Böylece modern devlet tüm bireyleri potansiyel birer *"homo sacer"* (insanlar tarafından öldürülebilen, ancak kurban edilemeyen) yani hukukun dışında yer alan fakat yasanın bağlamında konumlanmayan (Agamben, 1998) öznel olarak görerek ve hukukun korumasından çıkarıp devletin mutlak iradesine tabi kılarak sürekliliğini üreten bir istisna rejimi inşa eder. Bu bağlamda Agamben (1998), bireylerin hukukun korumasından çıkarılıp yine de hukukun gücüne tabi kılınması durumunu açıkladığı homo sacer (çıplak yaşam) ile büyük ilham aldığı Foucault'un *"biyopolitika"* yaklaşımından da ayrışır. Bununla birlikte Agamben çıplak yaşam yaklaşımıyla ayrıca Foucault'un biyopolitika kavramıyla ortak noktalara da sahiptir.

Çıplak yaşam ve biyopolitika kavramları arasındaki temel ortak vurgu yaşamın siyasallaşması, modern egemenliğin yeni biçimlerinin tanımlanması, ölüm ve yaşam arasındaki ilişkinin siyasal tarafından çizilmesi vurgularıyla ön plana çıkar. Zira Foucault (2008), iktidarın tarihsel dönüşümünü ortaya koymaya çalıştığı biyopolitika kavramını *"yaşamı ve onu geliştiren mekanizmaları ele geçiren ve onları yönetsel kontrollerin ve düzeltici müdahalelerin alanına sokan bir iktidar..."* olarak tanımlamaktadır. Bu noktada biyopolitika öldürme hakkının ortadan kalkmadığı ancak ırkçılık aracılığıyla meşrulaştırılarak beden biyolojik süreçlerini (demografi, sağlık politikaları, istatistik vb.) düzenleyen pozitif bir yönetim biçimi anlayışına dayanır (Özmağas, 2018). Agamben bu bağlamda Foucault'nun biyopolitika kavramından üç temel noktada ayrışmaktadır. *Birincisi*, Foucault'nun biyopolitikanın temel nesnesi olarak gördüğü nüfusu çıplak yaşama indirger. Bunu hukuki ve politik statüsünden soyutlanmış bireyin yalnızca biyolojik ontolojisiyle var olan fakat kurban edilemez bir yaşam formuna indirgeyerek gerçekleştirir. *İkincisi*, Foucault'nun 18. yüzyılda ortaya çıkan modern bir iktidar teknolojisi olarak tanımladığı biyopolitikanın kökenlerini çıplak yaşam üzerinden Roma Hukuku'na dayandırarak antik çağa kadar uzandığını ortaya koyar. Bu kronolojiyle Agamben, Batı'nın çıplak yaşamı en başından beri istisna mekanizması üzerinden kendi içine hapsettiğini ve Foucault'nun vurguladığı modernitenin ise bunu küreselleştirdiğini ortaya koymaktadır. *Üçüncüsü*, klasik egemenlik modelinin yerini alan biyopolitikadan ziyade egemen iktidarın değişmeyen özelliği olarak çıplak yaşam üzerinden biyopolitikayı egemenliğin yerini almayan fakat onun en saf haline dönüşen bir olgu olarak yeniden tanımlamaktadır (bkz. Agamben, 1998, 2020; Foucault, 2008).

İstisna hali ve çıplak yaşam kavramlarını Agamben'den alarak eleştiren Mbembe (2003) ayrıca Foucault'nun biyopolitika kavramsallaştırmasını önemli görmekle birlikte eksik yönlerini ortaya koyarak radikalleştirmektedir. Bu noktada Mbembe, istisna halinin öncelikle Avrupa merkezli kurulumuna yani Avrupa tarihi ve felsefesine dayalı olmasına karşı çıkar. Zira istisna halinin en belirgin ve radikal tezahürü Avrupa'da değil Agamben'in gözden kaçırdığı ve yine kolonize etme

uygulanmasında Avrupa'nın ana aktör olduğu tarihsel bağlam olarak sömürge coğrafyalarında yaşanmıştır. Diğer bir eleştiri Agamben'in hukuk tarafından dışlanmış edilgen kurban figürü olarak tanımladığı çıplak yaşama yönelik olmuştur. Bu noktada Mbembe, sömürgecilik noktasında iktidarın sadece edilgen kurbanlar yaratmadığını aynı zamandan ölümü araçsallaştıran aktif özneler de kurguladığını ortaya koyar. Yine Mbembe, istisna halini ve "homo sacer"i tanımlarken öncül kategori olarak hukuksal ve varoluşsal dışlanmayı merkeze alan Agamben'in aksine hangi bedenin hukuk korumasından yoksun (homo sacer) hangisinin de ölümüne terkedilebileceğine karar veren temel kategori olarak "ırk" anlayışını görür. Son olarak Mbembe, istisna halini ilan eden ve çıplak yaşamı inşa eden özcü bir egemen yapının yerine egemen iktidarın dağınık olduğunu (sömürgecilik sonrası ve modern zamanlarda) ve çoğu zaman devlet-dışı aktörler (paramiliter gruplar, terör örgütleri) üzerinden işletildiğini ortaya koyar. Mbembe, istisna hali eleştirisinde olduğu gibi biyopolitikanın ortaya çıkışı ve işleyişini ele alırken Foucault'nun Batı Avrupa'nın modern ulus devletlerini refere ederek analizini de eleştirmektedir. Bu bağlamda biyopolitik iktidarın en açık ifadesinin Batı Avrupa'nın olmadığı daha ziyade sömürgecilik deneyiminde ve topraklarında olduğunu vurgulamaktadır. Bununla birlikte biyopolitik mantığın salt biyolojik bedeni yaşatmak, optimize etmek ve ideolojik forma göre verimli kılarak ölümü bir araç olarak görerek ancak yaşamı daha anlamlı kılmak amacıyla ırkçılık aracılığıyla meşrulaştırılan bir olgu olarak görülmesine karşı çıkmaktadır. Bu noktadaki temel eksiklik sömürgeci iktidarın biyolojik bedeni "yaşatmak" için değil onu sömürmek, ortadan kaldırmak ve ölümüne terk etmek üzere organize ettiğinin gözden kaçırılmasıdır. Bu eleştirilerden hareketle Mbembe, sömürge öncesi ve sonrası süreç arasında bağlantı kurarak Foucault'nun tanımladığı biyopolitik iktidarın Agamben'in belirttiği istisna hali ile işlediği ve sonuç olarak nekropolitikanın üretildiğini ortaya koymaktadır. Böylece istisna halini, çıplak yaşamı ve biyopolitikayı nekropolitika ile birleştirerek daha kapsamlı bir şiddet ve ölüm siyaseti teorisi sunmaktadır.

Mezkûr anlatıda belirtilen genel çerçeve üzerinden kapsamı oluşturulan ve büyük ölçüde yüzleşilmemiş bir olgu olan nekropolitik mantık, demokratik aktörler tarafından kurumsal bir meşruiyete dayandırılarak işletilmektedir. Burada, siyasi düzen neredeyse her yerde kendini ölüm için bir organizasyon biçimi olarak yeniden yapılandırmaktadır (Mbembe, 2003). Jeopolitik sınırlar, sömürgeler, hapishaneler, kamplar, savaş coğrafyaları, militarist pratikler ve panoptik denetim araçları siyasi düzeni yeniden organize eden ve insan yaşamını belirsiz, harcanabilir ve liberal demokratik düzen tarafından korunmayan bir hale getiren merkezi ölüm inşa etme kurumları olarak kurulmaktadır. Bu modern ölüm üretme kurumlarının çoğalması sadece erken ölümü daha yaygın hale getirmekle kalmayıp, aynı zamanda sosyal ve siyasi yaşamın doğasını da köklü bir şekilde aşındırarak vatandaşların "yaşayan ölümler"e dönüşmesine neden olmaktadır (Mbembe, 2019, s. 92). Tüm nüfusların ölüm yoluyla şiddetin kaçınılmaz olduğu koşullara hapsedildiği bu yıkım mantığında ölümler görünürlükten gizlenmekte ve böylece insanların hayatları değersizleştirilerek daha fazla güç elde etme hedefleri doğrultusunda metalaştırılmaktadır (Razack, 2015). Kimin yaşayabileceğini ve kimin ölmesi gerektiğini dikte etme gücü ve kapasitesi olarak bedenin bu sömürü durumu yaşam adına (diğerleri için) sosyal ya da gerçek ölümü (bazıları için) öngören ilişkisel bir şiddettir. Bu zeminde karşılıklı olarak oluşturulan soyutlama ve çıkarma işlemi neticesinde soyutlama yoluyla insanlıktan çıkarma ve sahte evrensellik yoluyla meşrulaştırma, nekropolitik "yaşam içinde ölüm" koşullarının eşitsiz bir şekilde dayatılmasını kolaylaştırdığı iki strateji olarak belirir. Sadece öldürme egemen hakkından daha fazlası olan bu durum doğası gereği, sömürgeleştirilmiş özneyi "öteki" olarak (yeniden) üreten bakış açıları içerir (Mbembe, 2003).

Mbembe'nin nekropolitik kuramsal izdüşümünde istisnai durumların norm haline gelmesi de sömürgeciliğin modern tezahürü ve egemen aktörü olarak Batı'nın temel bir gerçekliği olmuştur. Modern süreçte bu olağanüstü koşulları normalleştirme yöntemi, ulus devletler veya uluslararası kuruluşlar gibi kurumların kendi yasalarına uymamalarına ve kendi düzenlemeleri dışında faaliyet göstermelerine olanak tanır. Ayrıca, "kriz" etiketinin kullanılması özellikle "göçmen krizi" olarak adlandırılan bağlamda daha fazla tırmanışa ve daha ağır ihlallerin uygulanmasına olanak tanır. Bu durumda göçmenlere "kriz" etiketini yapıştırmak, genellikle (artırılmış) sınır askeriyeleşmesi ve

sığınma arayanlara karşı cezalandırıcı önlemler de dahil olmak üzere olağanüstü önlemlerin kullanımını örtük olarak haklı çıkarır (Spengler vd., 2021). Başka bir deyişle kriz terimi, sorunlu görülen coğrafi alanlarda (sınırlar, kamplar, banliyöler vb.) göçmenlerin bedenleri üzerinde şiddetli ve ırkçı sömürgeci uygulamaların yeniden üretilmesini meşru kılmak için kasıtlı olarak kullanılmaktadır. Sınır manzaraları ve mülteci şehir manzaraları, *"ontolojik bir inkarın"* tezahürleri haline gelir (Sharpe, 2016). Bu ölüm dünyalarında, insanlar yaşam ile ölüm arasında ya da daha doğrusu yaşamın askıya alındığı bir durumda hareketsizleşirler. Mbembe'ye göre, bu ölüm politikası ya da nekropolitika *"büyük nüfusların, onlara yaşayan ölümler statüsünü veren yaşam koşullarına tabi tutulduğu yeni ve benzersiz sosyal varoluş biçimlerini"* tanımlar (akt. Knittelfelder, 2023). Sonuç olarak Mbembe'nin istisna halini kullanması iki şeye olanak tanır: Bir yandan, yasal ve normatif hakların istisnai olarak askıya alındığı bir zamansallık biçiminin sınırlarını çizer. Öte yandan, bu tür istisna hallerinin mekânı Mbembe'nin (2019) *"yavaş ölüm bölgeleri"* olarak adlandırdığı nekrocoğrafyaları bölmesine izin verir.

Nekropolitik inşayı kolonyal dürtünün pratikleri üzerinden kurgulayan Mbembe (2003) bunun farklı değişen açılarla postkolonyal süreci ve modern dünya sistemlerini (küreselleşme) ortaya çıkaran bir sürekliliğe sahip olduğunu vurgular. Böylece nekropolitik, sömürge sonrası bağlamlarda savaş sonrası şiddeti analiz etmek için değerli bir bakış açısı sunar. Keza sömürgecilik işgali; kendisi bir fiziksel coğrafi alan üzerinde kontrolü ele geçirmek, sınırlarını belirlemek ve yeni bir sosyomekânsal ilişkiler setini yere yazma meselesiydi. Yeni mekânsal ilişkilerin yazılması (toplulaştırma), nihayetinde sınırların ve hiyerarşilerin, bölgelerin ve yerleşimlerin üretilmesi, mevcut mülkiyet düzenlerinin alt üst edilmesi, insanların farklı kategorilere göre sınıflandırılması, kaynakların çıkarılması ve nihayetinde büyük bir kültürel hayal gücü rezervinin üretilmesiyle eş değerdirdi (Haumschild, 2018). Bu hayal gücü, aynı mekân içinde farklı amaçlar için farklı insan kategorilerine farklı hakların uygulanmasına yani egemenliğin uygulanmasına anlam kattı. Bu nedenle, mekân egemenliğin ve onunla birlikte getirdiği şiddetin ham maddesiydi. Egemenlik; işgal demekti ve işgal, sömürgeleştirilenleri özne ve nesne arasında üçüncü bir bölgeye itmek anlamına geliyordu. Ama daha önemlisi nekroiktidarın işleyiş şeklidir: Sömürgeleştirilen insanların ait olduğu kasaba... kötü şöhretli bir yerdir, kötü üne sahip adamlarla doludur. Orada doğarlar, nerede veya nasıl doğdukları pek önemli değildir; orada ölürlər, nerede veya nasıl öldükleri de önemli değildir (Mbembe, 2019). Bu durumda egemenlik; kimlerin önemli olduğunu ve kimlerin olmadığını, kimlerin atılabilir olduğunu ve kimlerin olmadığını tanımlama kapasitesini ifade eder.

Geç-modern sömürge işgali, özellikle disipliner, biyopolitik ve nekropolitik unsurları birleştirmesi açısından erken-modern işgalden birçok yönden farklıdır. Sömürgeci devlet egemenlik ve meşruiyet iddiasını kendi tarih ve kimlik anlatısının otoritesinden türetmektedir. Bu anlatı, devletin var olma konusunda ilahi bir hakkı olduğu fikriyle desteklenmektedir (Mbembe, 2003, s. 26). Tarih, coğrafya, haritacılık ve arkeolojinin bu iddiaları desteklemesi beklenir. Böylece kimlik ve topografyayı yakından bağlar (Mbembe, 2003, s. 27). İkisinin birleşimi, sömürgeci güce işgal altındaki bölgenin sakinleri üzerinde mutlak bir egemenlik tahsis eder. Küreselleşme çağının mantığı ise düşmanı, askeri eylemlerin hemen sonuçları, yan etkileri ve sivil kayıpları dikkate almaksızın teslim olmaya zorlamayı amaçlar. Bu yeni dönem, küresel hareketliliğin bir dönemidir. Zira küresel hareketlilik çağının önemli bir özelliği, askeri operasyonların ve öldürme hakkının kullanılmasının artık yalnızca devletlerin tekelinde olmaması ve düzenli ordunun bu işlevleri yerine getirmenin tek yolu olmamasıdır. Belirli bir siyasi alanda nihai veya kesin otorite iddiasında bulunmak kolay değildir. Bunun yerine, farklı *de facto* hukuki örneklerin coğrafi olarak iç içe geçtiği ve çoklu sadakatlerin, asimetrik egemenliklerin ve yerleşimlerin bolca bulunduğu, birbirine karışmış ve karmaşık bir şekilde örtüşen eksik yönetim hakları yelpazesi ortaya çıkar. Sömürgeci ve sömürge sonrası iktidar sahiplerini karakterize eden polislik ve disiplin teknikleri ile itaat ve simülasyon arasındaki seçim, giderek daha trajiktir çünkü daha aşırı bir alternatifle yer değiştirir (Mbembe, 2003, s. 34). Böylece Mbembe, sömürge sonrası devletin kurumlarını, tekniklerini ve prosedürlerini, yerliyi zenginlik birikimi için bedeni, yaşamı ve emeği sömürülen bir nesneye dönüştüren sömürgeci ırk oluşturma biçimlerine yerleştirir. Sömürgeci, yerli halkları sömürgeci ulusa dahil etmek için ırkın

dilini kullanarak aynı anda onların ortadan kaldırılmasını hedefler (Morgensen, 2011). Kolonyalizm, yerli halkı insan olmanın sınırının altında, insanlığın sürekli sorgulandığı ve haklara, kaynaklara ve tanınmaya erişiminin reddedildiği varoluş dışı bölgelerde konumlandırır. Irksal eşitsizlikler, nekrocoğrafyalarda mekânsallaştırılır ve ifade edilir. Bu nekrocoğrafyalar sömürgeci egemen gücün ırk oluşturma süreçleri ile sömürge sonrası devletin teknikleri ve prosedürleri arasındaki ilişkinin alanıdır: eski sömürge egemenlik güçlerinin yeni zeminlerde yeniden kurulduğu karmaşık süreçlerin coğrafyaları (bkz. Delaney, 2002; Price, 2010; Grosfoguel, 2016; Leshem, 2015; Koopman, 2020).

2.2. Nekrocoğrafya ve Göç

Nekropolitika, siyaset ve mekânla bağlantılı yerler, çevreler, nesneler ve söylemlerle insan bedeninin günlük keşişimine odaklanıyorsa o zaman ölü bedeninin fizyolojik formunda ve daha spesifik olarak coğrafi ve maddi temsilleri aracılığıyla bu günlük güç düzeninde rolü nedir (bkz. Dittmer & Gray, 2010)? Bu soru, nekrocoğrafya ile nekropolitik üzerindeki eleştirel ilgi arasındaki ilişkinin ciddi bir şekilde ele alınmamasından kaynaklanmaktadır. Keza nekropolitika egemenliğin nihai ifadesini, yani kimin yaşayacağına ve kimin öleceğine karar verme gücünü ve kapasitesini ifade ediyorsa (Mbembe, 2003) bu durumda sadece ölüm mekânlarının siyasetine indirgenemez. Bununla birlikte savaşın sosyopolitik yaşamda bir süreklilik haline geldiği coğrafyalardaki nekroiktidar pratiklerinin karşılıklı olarak beşerî ve mekânsal olgulara dair sömürü dinamiklerine odaklanır (bkz. Jabri, 2006; Gregory, 2010). Nekropolitik bu mekânsal adlandırması, Kniffen'in 1967 tarihli "*Amerika Birleşik Devletleri'nde Nekrocoğrafya (Necrogeography in the United States)*" çalışmasıyla ölümün mekânsal dağılımı ve ölümle ilişkili kültürel pratiklerin coğrafi analizi bağlamında ilk defa kavramsallaştırdığı nekrocoğrafya kavramının keşişiminde yer alır. Bu noktada nekropolitik nekrocoğrafi bağlamı ölüme neden olan kurumsal uygulamaların olağanüstü ve sıradan biçimlerinin mekânsal semiyolojisinin araştırılmasına aracılık eder. Örneğin kentlerde artan eşitsizliklere yol açan ağ bağlantılı mekân ve altyapı biçimlerini açıklayan Graham ve Marvin (2002), mekânsal kentsel parçalanmanın ve yerleşimlerin bölümlere ayrılmasının parçalanmış işgal (bazı nüfusları temel ihtiyaçlardan, haklardan, korumadan ve meşruiyetten mahrum bırakma) ve baskıya dönüştüğüne yönelik analizi, nekrocoğrafyanın inceleme bağlamında yer alır. Yine nekroiktidarın çeşitli bedenleri nasıl ele geçirdiği ve onları yaşamı son derece güvencesiz hale getiren koşullara nasıl maruz bıraktığından hareketle belirlenmiş coğrafi alanlarda ölüm ve hastalık koşullarının, belirli grup ve topluluklara hayat veren değil; yavaş ölüm koşulları olan yaşam alanlarına indirgeyecek şekilde nasıl oluşturduğunu ortaya koymaktadır (Mbembe, 2003). Özellikle başta kolonyal sürecin bir uzantısı olarak geç-modernitenin savaş coğrafyalarından, mikro iktidar ve terörizm uygulamalarından ötürü gelişme gösteren hareketlilikle (göç) "*sınırları*" ve bu sınırların ötesinde inşa edilen ölüm mekanlarını nekrocoğrafyanın inceleme alanına taşır.

Nekrocoğrafyanın nekrogöçün eleştirel coğrafyaları olarak da ayrıca tanımlanabilecek bu politik ve mekânsal konfigürasyonu göçü bir sömürü alanı olarak anlama ve buna karşı çıkma amacı güden coğrafi olarak bilgilendirilmiş teoriler ve uygulamalar olarak ifade edilebilir. Nekrogöçün eleştirel coğrafyaları göçün nedenlerine, insanların ulusal sınırlar arasındaki hareketlerine yasal veya fiziksel olarak kısıtlama çabalarına, bunu ortaya çıkaran iktidar uygulamalarına ve süreçte istisna tutulan dinamiklerin ideolojik çıktılarına odaklanır. Bununla birlikte nekrogöçte daha önemli vurgu göçün etkileri üzerinedir. Özellikle savunmasız, marjinalleşmiş veya sömürülen göçmenlerin deneyimlerine odaklanarak göçün nedenlerini ve etkilerini değerlendirirken nekrocoğrafyadan hareket eden eleştirel coğrafyacılar da siyaset/mekân ve biyopolitik teorik yaklaşımdan hareket ederek nekropolitik sosyo-mekânsal analizini gerçekleştirir (bkz. Coleman, 2007; Price, 2010). Bu çerçevede nekrogöç, sömürge öncesi süreçlerin bir uzantısı olarak postkolonyal coğrafyalarda göçün iki temel olgusu olarak "*sınır*" ve "*beden*" araştırmalarına yoğunlaşır. Bu noktada nekrogöçün hareketliliğin coğrafyasına dair sınırları nekropolitik varoluşçuluk alanlarıdır. İngiliz Kanalı, ABD-Meksika sınırı, Filistin Batı Şeria, Gazze ve İsrail arasındaki sınır, Akdeniz, Balkan Yolu bu nedenle sosyal sınıf, milliyet, etnik köken ve ırk açısından bireyler arasında aktif olarak ayırım yapan düzenleme rejimleri haline gelir. Akdeniz'de gemi kazaları, bot batırmalar ve boğulmalar, Filistin'de sınırlandırılmış ve mahrum kılınmış mekanlar, Balkan ülkeleri arasında tehlikeli kara yolculukları ve

Schengen sınır rejimi içindeki şiddetli sınır uygulamaları, bu insan hareketliliği "*krizini*" çerçevelemenin bir yolunu sağlar. Ancak De Genova'nın (2016) belirttiği gibi, kriz aynı zamanda "*Avrupa'nın görünür sınırları üzerindeki kontrol krizi, istenmeyen göçmenler ve giderek artan terörizmle ilgili olarak algılanan geçirgenliği olarak da çerçevelenmektedir.*" Bu noktada göçmenin durumu öldürülebilme kapasitesiyle siyasallaşmış bir hayat (homo sacer) olarak görülür. Diğer bir deyişle, ölüm ne bir suç eylemi olarak (yasa tarafından cezalandırılan cinayet gibi) ne de bir kurban olarak (ölümün manevi olarak değerli olduğu) bir değer taşır. Bu da homo sacer'i yaşayan ölüler haline getirir (Agamben, 1998).

Homo sacer'in modern uygulama coğrafyası olarak Akdeniz'den Avrupa'ya geçmeye çalışan göçmenlere atfedilen çıplak yaşam durumu ise sadece fiziksel güvencesizlik anlamında değil; aynı zamanda yaşarken "*zaten ölü*" olma biçiminde ölüme maruz kalmış bir yaşamı ortaya koyar (Agamben, 1998). Akdeniz'in sömürge sınırını geçip Avrupa'nın kapalı alanına girdiklerinde bile mülteciler ve göçmenler, görünmez kılınan yaşayan ölümler olarak şehirlerde (mülteci kampı, gözaltı merkezi) yaşarlar. Bu yaşayan ölümler olarak varoluş, ölüm şehirlerinin ötesine geçerek göçmenlerin ve mültecilerin aktif olarak dışlandığı biyopolitik şehir manzaralarına yayılır (Knittelfelder, 2023). Nekrogöçün ikinci noktası bedendir. Göçün eleştirel coğrafyacıları bedeni iki ana şekilde kullanmaktadır. *İlki*, göçmen bedenlerinin nasıl kategorize edildiği ve hiyerarşiye tabi tutulduğuna ve bu süreçlerin etkilerine vurgu yapmaktır. *İkincisi*, göçmenlerin bedensel deneyimlerini vurgulamayı içerir (Mountz, 2011; Kynsilehto, 2016). Bu noktada zorunlu göç ve dolayısıyla zorunlu göçmenler üzerine yapılan araştırmalardaki önemli artış, özellikle Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgelerinde, Akdeniz merkezli çalışmalara sınır ve beden düalizmi üzerinden alan açmıştır (Pascucci, 2017). Ancak diğer (zorunlu olmayan) belgesiz göçmen türleriyle ilgili araştırmalara gelince eleştirel coğrafyacıların benimsediği yaklaşım biraz farklılık gösterir. Bu, özellikle "*belgesiz göç*" kategorisinin "*zorla göç*" kategorisinden daha fazla ilgi gördüğü durumdur (Harrison & Lloyd, 2012). Nekrogöçün iki temel (sınır ve beden) olgusundan hareketle ortaya koyduğu bu vurgu, nekrocoğrafyanın üç geniş teorik yaklaşımını yansıtır: jeopolitik, biyopolitik ve nekropolitik. Coğrafi yelpazede jeopolitik; biyopolitik ve nekropolitik teorinin, siyasi coğrafya içinde göç üzerine yapılan birçok araştırmayı desteklerken ayrıca bunun da coğrafya disiplininin tamamında göç araştırmalarının politik/mekânsal uzmanı etkilemektedir (Kuusisto, Kaisa, & Gilmartin, 2015; Ar, 2025).

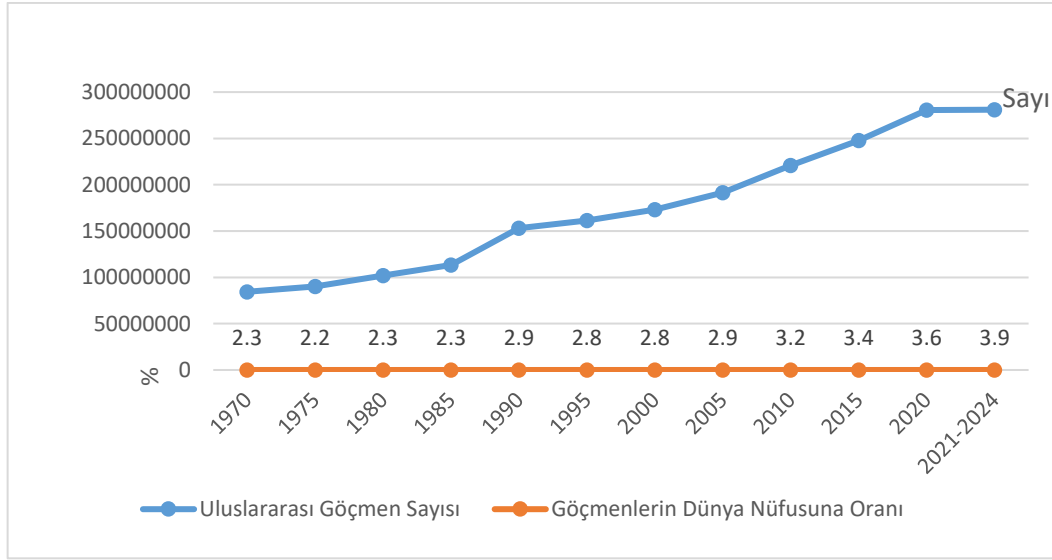
2.3. Göçmen Hareketliliğinin Küresel Projeksiyonu

İnsanlık tarihi kadar kadim bir geçmişe sahip olan göç olgusu, toplumların farklı güdülerinden hareketle gerçekleşen çok boyutlu bir özelliğe sahip olmuştur. Klasik süreçte iklim değişikliği, nüfus artışı, savaşlar, ticaret, coğrafi keşiflerden kaynaklı sömürgecilik ve köle ticareti vb. dinamikler göç hareketliliğini ortaya çıkaran temel etmenler olmuştur. Modern süreçte göçler sanayileşme, iş gücü talebi, dünya savaşları ve coğrafi eşitsizliklerinden ötürü yoğun bir şekilde gerçekleşmiştir. Postmodern dönemde ise küreselleşme, teknolojik ilerleme, dijitalleşme ile birlikte göç tarihi içerisinde itici gücü oluşturan ve bir üst anlatıda belirtilen faktörlerin bir arada gerçekleşmesi (özellikle savaşlar, iklim değişikliği, nüfus artışı, postkolonyalist uygulamalar) göç tarihi içerisinde eşî görülmemiş yoğunlukta bir hareketliliğin oluşmasına neden olmuştur (bkz. Hatton & Williamson, 1998; Castles & Miller, 2009). Bununla birlikte göç hareketliliği özellikle günümüzde, daha iyi bir yaşam arayışı ve yeni fırsatlar bulma dürtülerinin yanı sıra sertleşen jeopolitik gelişmeler ile birlikte yeni bir boyuta evrilmiştir. Bu durum başta merkez coğrafyalar olmak üzere küresel ölçekte farklı alanlarda göçü tetikleyecek yansımaları sahip olmuştur. Böylece göç hareketliliği nicel anlamda sürekli artış gösteren bir görünüm elde ederken aynı zamanda coğrafi dağılışı noktasında belirli alanlarda yoğunlaşan bir niteliğe sahip olmuştur.

Yıllar itibarıyla göç hareketliliğinde yaşanan artışı gösteren Grafik 1 incelendiğinde, göçmen sayısının önemli oranda artış gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Bu noktada onar yıllık periyotlar değerlendirildiğinde 1970 yılında 84 milyon olan uluslararası göçmen sayısının, 1980'lerde 102 milyona çıktığı ve bu sayının 1990 yılına gelindiğinde daha fazla artış göstererek 153 milyon

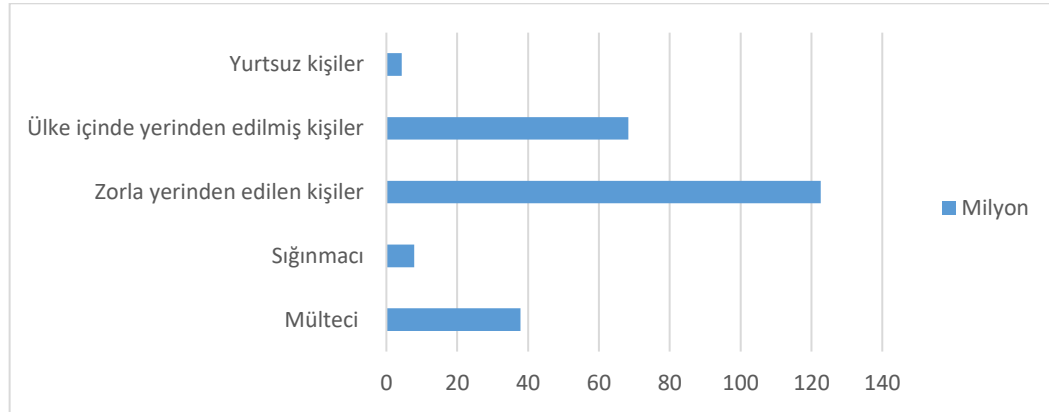
seviyelerine ulaştığı belirtilebilir. Bununla birlikte 2000 yılında 173 milyon olan uluslararası göçmen sayısının, 2020 yılına gelindiğinde 280 milyona ulaştığı ve bu sayının 2024 yılı itibarıyla 284 milyon göçmenle sürekliliğini koruduğu ifade edilebilir. Benzer şekilde 1970-2024 yılları arasında uluslararası göçmenlerin toplam küresel nüfusa oranı da artmış olup 2024 yılına gelindiğinde göçmenlerin dünya nüfusu içerisindeki oranı kademeli olarak artış göstermiştir.

Grafik 1: 1970-2024 Yılları Arasındaki Uluslararası Göçmen Verileri

Kaynak: (UN DESA, 2021).

Grafik 2: Göç Türüne Göre Küresel Ölçekte Hareketliliğin İstatistiksel Dağılımı

Kaynak: (UNHRC, 2025).

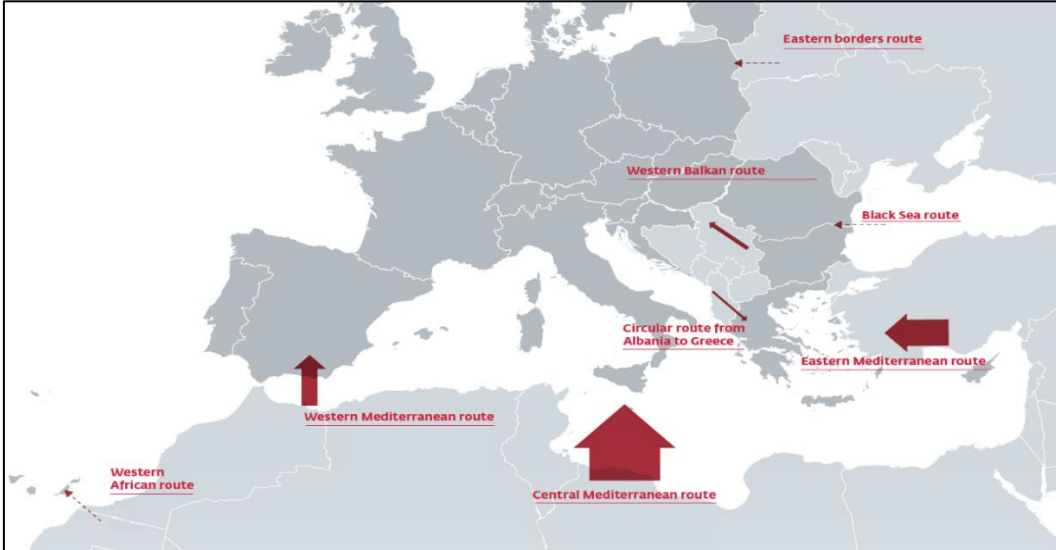
2025 yılı itibarıyla göçmenlerin göç türlerine göre dağılımını gösteren Grafik 2 incelendiğinde, 122,6 milyon kişiyle zorla yerinden edilen insanların ilk sırada yer aldığı, onu ikinci sırada 68,3 milyon kişiyle ülke içinde yerinden edilmiş göçmenlerin takip ettiği ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte 2020 verilerine göre 14 milyon (IOM, 2000) olan mülteci sayısının özellikle jeopolitik çatışmalardan kaynaklı olarak 2025'te iki katından daha fazla artarak 37,9 milyona yükseldiği anlaşılmaktadır. Yine Rusya-Ukrayna arasındaki savaş durumu ve Suriye iç savaşının bir sonucu olarak ülkesinden kaçmak zorunda kalan göçmenlerin istatistiki verilere dahil olmasıyla 2022 verilerine göre 5,4 milyon (IDMC) 2023) olan uluslararası koruma arayan, göçmen statülerinin belirlenmesini bekleyen sığınmacı sayısının 2025 yılına gelindiğinde artarak 7,9 milyona çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte az gelişmiş ülkelerden gelen göçmenler için düzenli göç yollarının

önemli ölçüde daraldığı, engellemelerin arttığı ve geri itme uygulamalarının yoğunluk kazandığı ifade edilebilir. Dolayısıyla, dünya genelinde giderek artan sayıda göçmen için düzensiz göç mevcut tek seçenek olarak ön plana çıkmaktadır. Ayrıca modern çağda kayıtlara geçen en yüksek seviyede zorla yerinden edilme ile ilgili projeksiyonlar dahil olmak üzere 2050 yılına kadar altı kıtada 216 milyondan fazla insanın kendi ülkelerinden başka alanlara hareket halinde olmaya zorlayacağını ve bunun çevresel etkiler ve iklim değişikliği nedeniyle daha da artacağı ortaya çıkmaktadır (IOM, 2024).

2.4. Göçmenlerin Avrupa'ya Geçiş Rotaları

Avrupa kıtası, sömürgeleştirme politikalarının ve köleleştirme faaliyetlerinin bir uzantısı olarak başta Afrika olmak üzere dünyanın farklı coğrafyalarından yoğun bir şekilde göç hareketliliğine maruz kalmaktadır (Danewid, 2017). Zira sömürge sürecinde Avrupa'nın Asya, Afrika ve Orta Doğu'daki tarihi, kültürel veya siyasi grupları aşan sınır belirlenimlerinin kolonyal taleplerini geride bırakan derin tarihsel sonuçları bu artan göç akışının en temel dinamiğini oluşturmaktadır (Ferdoush, 2018). Bununla birlikte Avrupa uluslarının devam eden sömürü sistemi, yine sömürge pratiklerinin bir sonucu olarak elde edilen zenginlikler ve bedenlerin sömürsünden kaynaklanan göç basamaklarının merkezi konumunda yer alması, farklı lokasyonlardan Avrupa'ya uzanan göç rotalarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Özellikle Afrika kıtası boyunca ortaya çıkan göç rotaları ve Arap Baharı iç savaşları ile birlikte altı tane bölge sınırı ve iki tane bölge içi transit rotası olmak üzere sekiz rota göçmen hareketliliğinin temel göç güzergahını oluşturmaktadır. Bu noktada Batı Afrika rotası (western African route), Batı Akdeniz rotası (western Mediterranean route), merkezi Akdeniz rotası (central Mediterranean route), Doğu Akdeniz rotası (eastern Mediterranean route), Karadeniz rotası (Black Sea route) ve doğu sınırları rotası (eastern borders route) Avrupa'ya geçmek isteyen göçmenlerin kıta sınır rotalarını oluşturmaktadır. Batı Balkan rotası (western Balkan route) ve Arnavutluk'tan Yunanistan'a döngüsel rotalar (circular route from Albania to Greece) ise bölge içi göçmen hareketliliğinin yaşandığı güzergahları oluşturmaktadır (Harita 1).

Harita 1: Avrupa'ya Yönelik Göç Rotaları

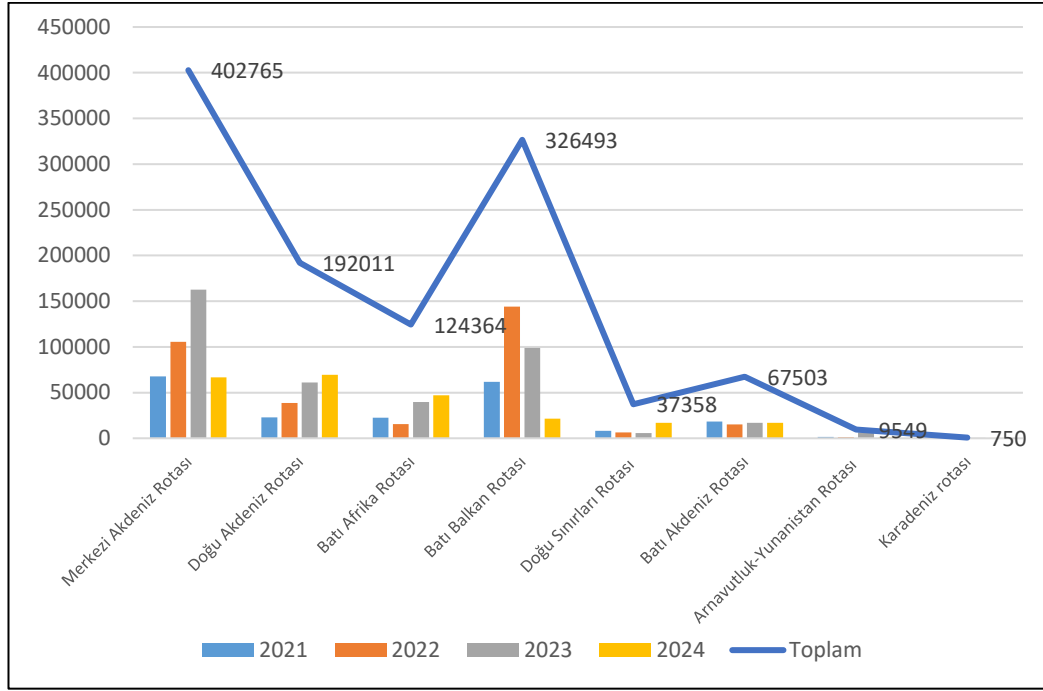

Kaynak: (Frontex, 2022).

Avrupa'ya yönelik göçmen rotaları göz önüne alındığında Akdeniz boyunca binlerce yıldır her yöne doğru yaşanan insan hareketliliğinin günümüzde de önemini büyük ölçüde koruduğu ifade edilebilir. Avrupa'ya yönelik düzensiz göçün en görünür olduğu yer olarak Akdeniz bu temel niteliğinden ötürü özellikle sömürgeleştirilmiş insanları dışarıda tutmak amacıyla Avrupa konsorsiyumu tarafından oluşturulan kısıtlayıcı ve engelleyici göçmenlik politikaları aracılığıyla sürdürülen eşitsizliklerin ve göçmen karşıtı uygulamaların merkezi coğrafyası olmuştur (Davies,

Isakjee, & Dhesi, 2017). Buna rağmen göçmenlerin Akdeniz boyunca Avrupa'ya olan göç hareketliliği sürekliliğini korurken yıllara sair olarak farklı göç rotalarında yoğunlaşmaların artış gösterdiği bir niteliğe sahip olmuştur.

Grafik 3: AB'nin Dış Sınırlarında Yasadışı Geçişlerin Rotalara Göre İstatistiksel Verileri

Kaynak: (UNHRC, 2025).

Geçiş rotalarındaki göçmen sayılarını gösteren Grafik 3 incelendiğinde, 2021 yılından 2024 yılına kadar toplamda 1 milyon 160 bin 793 düzensiz göçmenin Avrupa'ya göç etme eğilimi gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Merkezi Akdeniz rotasının 402.765 göçmen hareketliliğiyle ilk sırada yer aldığı göç rotalarında, dünyada en fazla mülteciye (3,6 milyon Suriyeli)¹ ev sahipliği yapan ve göç çıkış alanı olarak merkezi konumda yer alan Türkiye, 192.011 göçmen hareketliliğiyle üçüncü sırada yer almıştır. İkinci sırada en fazla (326.493) göçmen hareketliliğine ev sahipliği yapan Batı Balkan rotası ise Doğu Akdeniz rotası ve Karadeniz rotası üzerinden Avrupa'ya geçiş yapan göçmenlerin bölge içlerine dağılım gösterdikleri göç koridoru özelliği göstermektedir. Batı Avrupa sınır hatlarında yer alan rotaların toplam oranlar noktasında en az göçmen hareketliliğinin yaşandığı dağılımda Libya ve Tunus'tan İtalya'ya, Türkiye'den Yunanistan'a ve Fas'tan Portekiz ve İspanya'ya yoğun bir göçmen akışının olduğu ortaya çıkmaktadır (Harita 1 ve Grafik 3). Göçmen akışının yıllara göre değişimi göz alındığında ise 2022-2023 yıllarının en yoğun göç akışının olduğu dönemler olduğu, buna karşın 2024 yılına gelindiğinde göçmen akışının kısmen de olsa azalma eğilimi içerisinde yer aldığı anlaşılmaktadır.

3. Yöntem

Bu çalışmada, başta fenomenler olmak üzere eylemlerden ve olay örgülerinden hareketle elde edilen verileri özgül doğası içerisinde konumlandıran ve bu bağlamda analizlerdeki özgünlüğü

¹ Uluslararası kuruluşlar, savaş süreciyle birlikte kitlesel olarak Türkiye'ye göç eden Suriyeli göçmenleri her ne kadar "mülteci" olarak tanımlasa da Türkiye, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91. Maddesinde "Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir." şeklinde Suriyeli göçmenleri kategorize ederek mültecilerden ayrı bir statüde değerlendirmiştir (bkz. T.C. Resmi Gazete, 04.04.2013).

ortaya çıkaran nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır (Creswell, 2021). Nitel yöntem kapsamında şekillendirilen araştırmanın veri toplama basamakları, analiz süreci ve olgusal-eylemsel çıkarımlar ise çalışmanın desenine göre değişkenlik göstermektedir. Bu kapsamda göçmenlere yönelik nekropolitik coğrafi kurulumu bağlamında incelemek amacıyla araştırmada durum çalışması (*case study*) deseni temellendirilmiştir. Avrupa ve Yunanistan'ın göçmenlere yönelik uygulamalarını kendi bağlamında derinlemesine ve ayrıntılı bir şekilde incelemeye olanak tanıyan durum çalışması, araştırmada ayrıca birey, toplum ve coğrafya arasındaki bağlamın ortaya çıkarılmasına imkân tanıyan eleştirel paradigmayla ilişkilendirilerek güç ve yapısal ilişkiler arasındaki ideolojik inşa açığa çıkarılmaya çalışılmış (Morrow & Brown, 1994) böylece yöntemsel bütünlük sağlanmıştır. Araştırmanın veri kaynakları ise ulusal-uluslararası raporlar ve süreli yayınlar vb. (gazeteler, haber siteleri) dijital dokümanlardan elde edilerek çalışmada kullanılmıştır. Bu doğrultuda öncelikle araştırmanın problemine, durum çalışmasında belirlenen olay örgüsüne ve kuramsal bağlamın temel çıkarımlarına uygun olacak şekilde toplanan ve kategorize edilen veriler eleştirel ve yorumsamacı bakış açısıyla analiz edilmiştir. Bununla birlikte araştırmanın temel sınırlılığını ise dijital dokümanların erişilebilirliği oluşturmaktadır. Keza özellikle raporlarda belirtilen ve araştırma süresince birincil kaynağına ulaşmak amacıyla kullanılmak istenen süreli yayınların dijital içeriklerinin erişime kapanması araştırmanın bu husustaki temel sınırlılığını oluşturmaktadır.

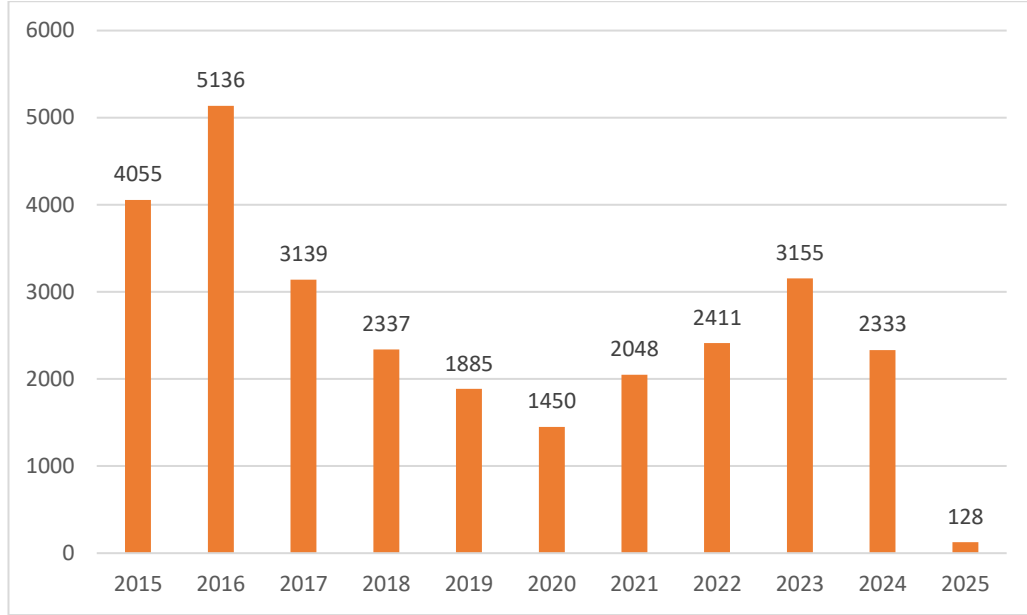
4. Bulgular

4.1. Akdeniz'de Göçmenlere Yönelik Nekropolitik Uygulamalar

Uluslararası insan hakları hukuku, 1951 Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme de dahil olmak üzere yalnızca mülteci haklarını değil, aynı zamanda devletlerin koruma yükümlülüklerini de belirler. Ancak son yıllarda bir göçmen varış noktası olan Avrupa ülkeleri, göçmenler için yeterli düzenlemeleri ve sığınma hakkını sağlama konusunda planlı engellemeler ortaya koymaktadır (Davies, Isakjee, & Dhesi, 2017). Avrupa'nın göçmenlere yönelik bu tutumu sömürge projeleri sırasında yeni mekânsal sınırların oluşturulması, bireyleri sınıflandırmak ve "*kültürel hayaller*" üretmek için çalışan hiyerarşilerin ve tehlikeli ikiliklerin üretilmesiyle eş değer bir bağlama sahip olmaktadır (Mbembe, 2003). Bu kültürel hayal gücü, "*biz*" ve "*bize*" ait olanları sömürgeleştirilmiş "*öteki*"ye karşı konumlandırarak (Hall, 2004) bedenlerin biyopolitik eylemselliğini kategorize etmeye olanak tanımaktadır. Bu zeminde ayrımcı sınır kontrolleri ve ayrıcalıkları ortaya koyarak ayrıca seçici bir şekilde göçmen haklarını verip vermemek suretiyle Avrupa, sömürgeci ırkçılık uygulamalarını sürdürmekte ve sınırlarında "*ırk*" üretmeye devam etmektedir. Böylece Avrupa sınırları jeopolitik ayrımlar olmasının yanında, sosyal ve ırksal gruplarına göre farklı bireyler için farklı anlamlar taşıyan bir dinamiğe dönüşmektedir. Bu ırksal sınırlar sosyal sınıf açısından zengin bir ülkeden zengin bir kişi için, "*engellenmeden dolaşma hakkına sahip bir dünya*" ile sınırı geçmenin bir formalite ve onların (sosyal) statülerinin sembolik bir onayı olduğunu açıklarken, "*öteki*" olarak kategorize edilen herkes için sınırlayıcı bir engel olmaktadır (Balibar, 2012). Sınır bu nedenle bir düzenleme işlevine sahiptir ve bazılarını insan (veya insan-dışı) kategorisine yerleştirir, onlara "*fazladan haklar*" sağlar ve diğerlerini "*fazladan insanlar*" olarak, varoluş-dışı alanına yerleştirilen insan-dışı varlıklar olarak görür (Lorde, 2017). Avrupa'nın bu düzenleme rejimleri, bu sınırlarla çevrili (iç) coğrafyalara da yayılmaktadır. Böylece Avrupa şehirleri ve sınırları, vatandaşlık ve ırkçılık üzerine kurulu sömürgeci uygulamaların mirasına dayanan bir nekropolitika tarafından birbirleriyle bağlantılı kılınır. Bazı Avrupa şehirleri nekroiktidar uygulamaları üzerinde gelişirken ve vatandaşlarının yaşamlarını destekleyen sistemler sağlarken, özellikle bir şekilde sınırları aşarak Avrupa'ya geçiş yapmış göçmenler ırk, etnik köken, sınıf veya vatandaşlık nedeniyle bu sistemlere erişemez. Bu nedenle, Avrupa kentlerinde göçmenler, yaşamı ölüm noktasına kadar inkâr eden mülteci kampları gibi gelişmekte olan şehirler aracılığıyla nekroiktidarın yıkıcı politikalarına maruz kalır (Davies, Isakjee, & Dhesi, 2017; Minca, 2005). Keza Avrupa devletleri göçmenlere yönelik şehirlerde ortaya konulan nekropolitik uygulamaların doğrudan muhatabı olduğundan (sözde) medeniyet algısına yönelik ırkçı ve demokratik olmayan bir algının inşasına karşı sınır alanlarına yoğunlaşarak nekroiktidar pratiklerini işletmektedir. Özellikle Akdeniz yoluyla Avrupa'ya geçmeye

çalışırken ölen göçmen sayısının artışı bu uygulamaların istatistiklere yansıyan temel bir sonucu olmuştur (Grafik 4).

Grafik 4: Akdeniz’de Boğularak Ölen Göçmenlerin Yıllara Göre Sayıları

Kaynak: (IOM, 2025).

Başta Afrika kıtası olmak üzere Arap Baharı iç çatışmaları ve daha iyi yaşam koşulları elde etme umuduyla Asya'nın farklı ülkelerinden Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçmeye çalışan göçmenlerin Akdeniz'deki ölüm verileri (Grafik 4) yıllara göre önemli bir değişkenlik göstermiştir. Bu noktada merkezi, Doğu ve Batı Akdeniz rotalarını (Harita 1) yoğun bir şekilde kullanan göçmenlerin 11 yıllık süre zarfındaki ölüm istatistikleri incelendiğinde, 31 bin 366 kişinin göç yolculuğunda yaşamını yitirdiği ortaya çıkmaktadır. Bu noktada 2016 yılında 5.136 kişiyle en fazla göçmen ölümünün yaşandığı Akdeniz, 2020 yılında 1.450 kişiyle en düşük seviyeye düşmüş olsa da tüm yıllar itibarıyla ortalama 1.500 sınırının üstünde bir görünüme sahip olmuştur. Resmi verilere yansıyan göçmenlerin dışında "sularda" bedeninin kaybolmasıyla "istatistiksel değerini kaybeden" göçmenler göz önüne alındığında ise bu rakamların daha da artış gösterdiği ifade edilebilir. Yine resmi verilerden hareket edildiğinde 1.349 çocuk yaştaki göçmen olmak üzere 1.752 kadın, 4.548 erkek ve beden bütünlüğünü yitirmesi nedeniyle cinsiyeti belirlenmeyen 25.066 göçmenin (IOM, 2025) Akdeniz'de yaşamını yitirdiği anlaşılmaktadır.

Avrupa devletlerinin Akdeniz'deki göçmen pratiklerine yönelik temel karinelerini oluşturan bu ölümler, nekroiktidar aktörlerinin sınır ötesinde bir dizi bağlantılı rasyonel uygulamalarıyla işletilmektedir. Bu uygulamaların en başında eylemsizlik/kayıtsızlık gelmektedir. Eylemsizlik/kayıtsızlık durumu göçmenleri denizde kurtarmanın bir öncelik olmaktan çıktığı 2014 sonlarına kadar uzanmaktadır. Her ne kadar göçmenlerin yaşamlarını kurtarmanın gerekliliği vurgulanmış olsa da özellikle artan aşırı radikal ırkçı politik söylemin de etkisiyle en iyi yolun kurtarma operasyonlarını sona erdirmek olduğu, çünkü kurtarma çalışmalarının insanların hayatlarını daha fazla riske atmaya teşvik ettiği şeklin olmuştur. Bu noktada temel akıl yürütme ne kadar çok kontrol ve geri dönüş olursa o kadar az ayrılma ve dolayısıyla o kadar az ölüm olurdu mantalitesine dayandırılmıştır (bkz. Fasani, 2016; Gržinić, 2021). Hodges'in (2014) "Bir göçmeni kurtarmak için bir göçmeni boğ." şeklinde tanımladığı bu kayıtsızlık durumu sonuçta kurtarılmayacaklarını veya hemen geri gönderileceklerini bilerek hayatlarını riske atmaya cesaret etmeyecek(!) bir algı inşa etmenin çabasıydı. Göçmenlere yönelik ikinci uygulama dönemi, 2015 yılında artışa geçen ve 2016 yılında en yoğun sürecini yaşayan (IOM, 2025) göç hareketliliğiyle

ortaya konulmuştur. Kayıtsızlık durumunun aşıldığı bu süreçte Avrupa, düzensiz göçmenlere yönelik mücadele etme ve çatışma politikalarına yoğunlaşmıştır. Bu noktada temel akıl yürütme Akdeniz’de göçmenleri taşıyan teknelerin, botların ve/veya farklı kategorilerdeki taşıma araçlarının imha edilmesinin göçmenlerin hayatlarını sadece kurtarmakla kalmayacağı, aynı zamanda bu göçmenlerin köleliğe de maruz kalmamalarını sağlayacağıydı. Kademeli olarak ortaya konulan bu politikalar neticesinde suçlu olarak görülen göçmenler öncelikle göç çıkış alanlarındaki kara alanlarında tutularak göç akışı engellenmeye çalışılmıştır. Avrupa sınırlarını ve toprak bütünlüğünü korumak amacıyla her şeyin mübah olarak görüldüğü bu evreyi Akdeniz sularında göçmenlerle mücadele politikalarının takip ettiği sert şiddet pratikleri izlemiştir (bkz. Davies, Isakjee, & Dhesi, 2017; Stümer, 2018). Bu yeni süreçte denizde bir şekilde göç yolculuğuna çıkmış göçmenlerin şiddet uygulamalarıyla karşılaştığı, geri itmelerde tekne ve botlarının batırıldığı ve meydana gelen kazalarda yardım kanallarının engellendiği bir dizi politika ortaya konularak her türlü canlıya hayat veren sular “ölüm sularına” dönüştürülmüştür. Bu anlamda, bu uygulamalar neticesinde gerçekleşen ölümler tesadüfi değil, aynı zamanda “biz”e ait olarak görülme “öteki”lerin hayatlarını devletlerin sınırlarını “savunma” hakkına feda eden “sınır nekropolitikalarının” bir parçası kılma çabası olmuştur. Bu zeminden hareketle çalışmanın bir sonraki iki alt başlığında üst anlatıda ortaya konulan göçmen politikalarının (eylemsizlik/kayıtsızlık ve çatışma) Yunanistan vaka incelemesi merceğinde Akdeniz’de uygulamaya sokulan nekrocoğrafi/politik ölüm pratiklerini ele alarak çalışmanın ikinci temel sorunsalı irdelenecektir.

4.2. Nekropolitik Bir Uygulama Olarak Görmezden Gelme ve Ölüme Terk Etme

Terk edilme veya nekroiktidarın eylemsizliği/kayıtsızlığı, genellikle göçmen bedenleri üzerinde doğrudan ve şiddetli bir yıkıcı etkiye sahiptir. Bu yıkıcı etkiler bedenleri kirli ve yetersiz donanımlı geçici kamp alanında yaşamaya mahkûm etmekten, göç yollarında önlenabilir tedbirleri yok sayarak göçmen bedenlerine dolaylı ve sistematik olarak uygulanan yoksunlaştırma uygulamalarına kadar birçok pratiği içerir (Davies, Isakjee, & Dhesi, 2017). Mbembe’nin (2003, s. 21) ölüm dünyası olarak adlandırdığı şeyi oluşturan bu kurgu/hayal dünyası, sömürgecilik sürecinin kölelik mekanlarıyla ilişkili olarak tasarlanmışken aşamalı ölümlere maruz bırakmanın asıl amacı, bedenleri acı gösterisi aracılığıyla zorlamak ve boyun eğdirmektir. Nekroiktidarın bu yaşamı ortadan kaldırma koşullarını nasıl hazırladığı ve bunu ne tür bir meşruiyete dayandığı sorusunun cevabı ise Mbembe’ye (2003, s. 18) göre genellikle istisna, acil durum ve düşmanın kurgusal bir kavramı ile ilişkilendirilerek kavramsallaştırılmasıyla gerçekleştirilir. Bu bağlamda Avrupa, göçmenleri hem devlete hem de kültürel bir ulus fikrine dışsal bir tehdit olarak kavramsallaştırarak (istisna, acil durum ve tehdit unsuru olarak görme) bölgenin karakol sınır devletlerine biçilen nekroiktidar göreviyle eylemsizliği/kayıtsızlığı işletmektedir. Bu noktada başta merkezi Akdeniz rotası olmak üzere Doğu Akdeniz rotası ve Arnavutluk’tan gerçekleşen döngüsel rotalar üzerinden (Harita 1) yoğun göçmen akışının yaşandığı (IOM, 2025) Yunanistan, Avrupa’nın göçmenlere yönelik olarak ortaya koymuş olduğu eylemsizliği/kayıtsızlığı görmezden gelme ve ölüme terk etme politikalarıyla hayata geçirmektedir. Böylece Akdeniz’i göçmenler için ölüm sularına dönüştürerek yaşamı ölümün gücüne mahkûm etmektedir.

Avrupa’nın kendisine biçtiği “koruma kalkanı” görevini koşulsuz olarak yerine getiren ve karşılığında kötüye giden ekonomisini düzeltmeye katkı sağlayacak mali yardımlar alan (BBC, 2020) Yunanistan’ın Akdeniz’deki geçişleri engellemeye yönelik uygulamaları ve göçmenlerin ölüm koşullarını görmezden gelme pratikleri bireylerin yaşamlarını tehlikeye atacak yollara başvurmalarına neden olmaktadır. Başta kara sınır güvenliği olmak üzere ortaya konulan fiziksel engeller (elektrikli tel örgüler, engelleyici duvar inşa etme) göçmenlerin daha uzun ve tehlikeli deniz rotalarını tercih etmesine, insan ticareti yapan kaçakçılık ağlarına düşmesine ve güvenliğin göz ardı edildiği geçiş araçlarının kullanılmasına yol açmaktadır. Yunanistan’ın Akdeniz’de geçişlere yönelik kontrollerinin göçmen akışını azaltacağı varsayımının anlamını nasıl yitirdiği ise Yunanistan’ın Midilli (Lesbos) adasına geçmeye çalışan Suriyeli ailenin üç yaşındaki bebeği Alan Kurdi’nin cesedinin Türkiye’de Bodrum sahilinde kıyıya vurmasıyla ortaya çıkmıştır (Görsel 1). Avrupa’nın dış sınırlarını koruma sorumluluğunu üstlenen Yunanistan’ın geçişleri engelleyici uygulamalarına dair sonuçların

küçük masum bir bedenin yitirilmesiyle tüm dünya tarafından müşahade edilmesi, göçmen yaşamlarının ölümün (nekro) gücüne nasıl mahkûm edildiğini ve göçmen krizinin trajik boyutlarını ortaya koymaktadır. Bu durum ayrıca Mbembe'nin (2003) tanımlamasıyla ölümle ilgili sömürgeci tutumların postkolonyal dönemde nasıl devam ettiğini göstermektedir. Bu bağlamda ölmeye bırakma yaklaşımının bir sembolü olarak cansız bedenler, ırkçı kimliklerin sömürgeleştirilmiş bedene yönelik zulmünün çağdaş-kolonyal uygulamaları olarak işlevselleştirilmektedir.

Görsel 1: Yunanistan'a Geçmeye Çalışan Göçmen Botunun Batması Neticesinde Yaşamını Yitiren Suriyeli Alan Bebek

Kaynak: (AA, 2019).

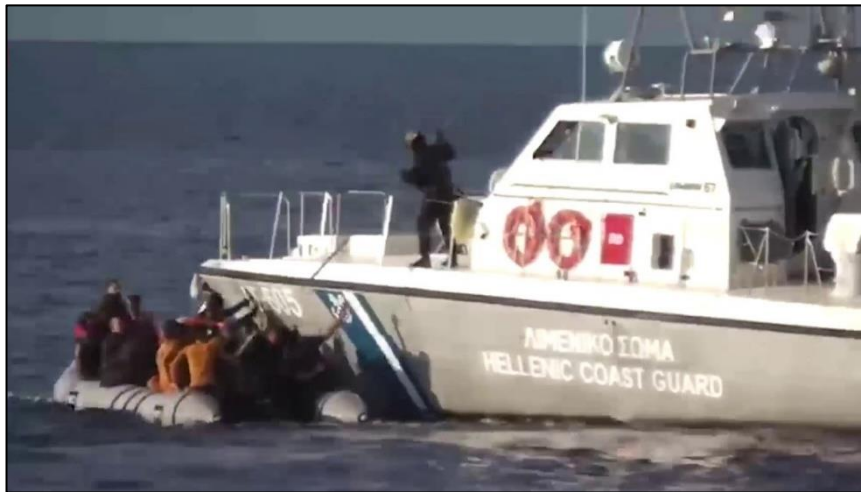
Yunanistan'ın Avrupa adına ortaya koyduğu engelleyici politikalar ve bu kapsamda uyguladığı görmezden gelme pratiklerinin diğer bir boyutu göçmenlerin kaderlerine terk edilmesidir. Mbembe'nin (2003), egemenin ölüme terk ettiği nekropolitik uygulamalar olarak tanımladığı bu durumun görmezden gelme uygulamalarından ayrılan temel yönü yaşam ve ölüm arasındaki ince çizgide ölümün kaçınılmaz bir gerçekliği oluşturmaktadır. Zira "görmezden gelme" durumunda göçmenler ölüm ve yaşam arasında sürüklenirken "terk etme" durumunda ise göçmenlerin karşılaşılan olay neticesinde ölümle yüzleşecekleri varsıl bir hakikat olarak göz önünde durmaktadır. Bu noktada erken sömürgecilik döneminde ırkçı uygulamalar ve deterministik sosyo-kültürel mekânsal yeniden yazımla coğrafi aidiyetleri sömürülen ve bedenleri fetişe edilen insanların, en nihayetinde ölüme terk edilmeleri geç kolonyal ideolojik insanın oryantalist inşasına dayandırılarak ölüme terk etme pratikleri meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır. Böylece sömürgeleştirilmiş bedenler ve dolayısıyla göçmenler, insanın doğasında var olan eksikliğin bir figürü olmakta, insan varoluşunun "arasında" veya "aralıkta" olan bir figür (homo sacer) olarak ne tamamen içinde ne de tamamen dışında konumlandırılmaktadır (Dillon, 1998, s. 92). Eski sömürge gücünün sınırında, Avrupa, dışındaki halklar için kasıtlı olarak inşa edilmiş bir eşitsizlik ve aşağılanma coğrafyasında yer almaktadır (Davies & Isakjee, 2019). Akdeniz'in/ölüm denizinin kalbinde konumlandırılan bu sınır ve araf/liminal mekânında ortaya konulan ölüme terk etme pratiğinin en trajik olayları 03 Haziran 2016'da Girit Adası açıklarında (Reuters, 2024) ve 14 Haziran 2023 tarihinde Mora Yarımadası çevresinde (Guradian, 2023) meydana gelen tekne faciası ile ortaya çıkmıştır. Keza binlerce göçmenin ölüme terk edildiği başka münferit hadiseler gerçekleşmiş olsa da bu ikonik iki olay nicelik olarak nekropolitik göçmen politikasının en yıkıcı sonuçları arasında yer almıştır. Girit adasında batan gemide 400 kişinin öldüğü olayın ve 500 göçmenin yaşamını yitirdiği Mora faciasının ortak özellikleri ise Avrupa'nın sınır hamiliğini yapan Yunanistan'ın göçmenlerin ölümünde aktör pozisyonunda yer almış olmasıdır. Her iki olayda da Yunanistan uluslararası hukukun temel ilkelerini göz ardı ederek sorumluluktan kaçınmış, 1951 Mülteci Sözleşmesi ve deniz hukuku kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmemiş, Avrupa Birliği'nin sınır güvenliği politikalarına uyum sağlamak adına göçmenlerin güvenli bir şekilde karaya çıkışına

engel olmuştur. Bununla birlikte Yunanistan arama kurtarma çalışmalarına zamanında müdahale etmeyerek ölümlerin artmasına neden olmuş, kaza hakkında bilgileri saklayarak göçmen uygulamalarına dair uluslararası tepkiyi minimize etmeye çalışmıştır (bkz. HRW, 2025; IOM, 2025; UNHRC, 2025). Yunanistan'ın, ulusal sınırları içerisinde yaşanan bu olaylara karşı sorumluluklarını yerine getirmeyerek yüzlerce göçmenin ölümüne neden olması karşısından Avrupa'nın sessiz kalması ise hümanist ve eşitlikçi(!) Batı söyleminin Akdeniz'in ölüm sularında yitirildiğini ortaya koymaktadır.

4.2.1. Ölümde Aktör Olmak

Göçmenlere yönelik eylemsizlik/kayıtsızlık uygulamalarıyla eş güdümlü ortaya konulan diğer bir nekropolitik uygulama mücadele ve çatışma pratiklerini kapsayan “ölümde aktör olma” durumudur. Bu hususta bu çalışmanın nekropolitik teoriye katkısı olarak tanımlanan “ölümde aktör olmak”, istisna hali (kriz, yoğun göç baskısı, siyasal söylemlerin meşru sınırlara dayandığı söylemler ve üretilen temsili coğrafyaların korunmasına yönelik politikalar) referans gösterilerek eylemsizlik/kayıtsızlığın göç sorununu çöz(e)mediği hallerde işletilen bir çerçeveye sahip olmaktadır. Bu uygulamalar, göçmenlerin kendi coğrafyalarında, göç yolculukları boyunca (geçiş mekanlarında) ve ev sahibi coğrafyalarda, sınırları aşan ve göçmen hareketliliklerine tepki olarak veya bu hareketlilikleri öngörerek üretilen çeşitli şiddet biçimleri nedeniyle göçün her basamağında farklı düzeylerde ortaya çıkabilmektedir. Yekpare bir niteliğe sahip olmayan şiddet uygulamaları göçmenlerin farklı coğrafi ortamlarda karşılaştığı risklerin karmaşıklığıyla değişkenlik göstermektedir. Bu şiddet sarmalı aynı zamanda farklı coğrafi ortamlardaki şiddet biçimlerinin (fiziksel, sözlü, psikolojik ve cinsel) arasındaki bağlantıların temelde göçmen karşıtlığı tipolojisini yansıtmaktadır (Fekete, 2000). Zorunlu göçün yüksek olduğu kaynak ülkelerde şiddet varıl bir realiteye dayanırken düzensiz göçmenlerin göç rotalarında fiziksel şiddet yaygın bir ritüele dönüşmektedir. Bununla birlikte düzensiz göç hareketliliğinin gerçekleştiği ev sahibi coğrafyalarda ise dışlanma, hapis, sosyal imkanlardan mahrum bırakılma gibi psikolojik şiddet pratikleri yoğun bir şekilde işletilebilmektedir. Göçmenlere yönelik şiddet uygulamaları bu bağlamda gücünün ulusal egemenliği meşrulaştırdığına inanan ülkelerin bununla bağlantılı bölgesel polislik ve dışlama rejimine dönüşmesiyle ulus-devletçi mantığın hegemonik doğasını özellikle bölgesel ifadeler aracılığıyla gösterme çabasından ileri gelmektedir (Nevins, 2017, s. 1350). Bu şekilde devletler, ulus-devlet adına göçmenlerin dışlanmasının ve buna eşlik eden polislik aygıtlarının iyi olduğunu ileri sürerek sığınma arayan bireyleri yaralayan veya öldüren mekânsal rejimler üretmektedir (Nevins, 2017, s. 1353).

Görsel 2: Yunan Sahil Güvenlik Ekiplerinin Batırmaya Çalıştığı Göçmen Botu

Kaynak: (Cumhuriyet, 2020).

Devletlerin göçü kontrol etme stratejileri giderek egemen sınırları aşarken (Jones & Johnson, 2016), bu yoğunlaşmış uygulamalar devletler ve düzensiz göçmenler arasındaki eşitsiz gücü de ortaya çıkarmaktadır. Sınırlandırma süreçleri, göçün dışlayıcı bir şekilde güvenlikleştirilmesi ve sığınma politikaları, göçmenlere yönelik şiddetin kısıktıldığı ve uygulandığı alanlar inşa etmektedir (Mountz & Hiemstra, 2014). Bu bağlamda Avrupa'nın demokratik değerleri "göç krizi" çerçevesinde askıya alarak sergilemiş olduğu şiddet politikaları Mbembe'nin (2003) ifade ettiği "ölmeye bırakma" eylemselliğini de aşarak sömürgeleştirilmiş bedene yönelik fiziksel şiddet pratiklerine dönüşmüştür. Keza Avrupa'nın sınır karakolu jeopolitik sorumluluğunu üstlenen Yunanistan, görmezden geldiği göçmenleri ayrıca doğrudan öldürme uygulamalarıyla bedenleri üzerindeki tahakkümü sürdürmenin çabası içerisinde olmuştur. Düzensiz göçmen akışını engellemeye çalışan Yunanistan, göçmenlere yönelik insan hakları ihlallerinde bulunarak fiziksel şiddete başvurmuştur (bkz. BVMN, 2025; Legal Centre Lesbos, 2025; HRW, 2025). Bu hususta özellikle Akdeniz'de gözetim mekanizmalarının iyi işletilmediği alanlarda göçmen botlarının Yunan sahil güvenlik ekiplerince batırılmaya çalışılması (BBC News Türkçe, 2020) göçmen ölümlerinde doğrudan aktör olduğunu ortaya koymaktadır (Görsel 2). Güvenlikleştirme politikalarına dair hegemonik siyasal söylemin ötekileştirdiği göçmen bedenleri üzerinden sosyal bilinci inşa ederek meşrulaştırdığı ölüm pratikleri böylece ırk, siyaset ve gücün modern sömürge işgalinin mekânsallaştırılmasıyla sürdürülmektedir.

Yunanistan'ın Akdeniz dışında göçmenlere yönelik ölüm pratikleri ayrıca Türkiye sınırında da yoğun bir şekilde ortaya konulmuştur. Sınır elektrikli ve kesici özelliğe sahip tel örgülerin yerleştirilmesi, sınır geçişlerini engellemek üzere plastik mermi dışında gerçek mermileri kullanan askeri birliklerin konuşlandırılması ve öldürme dahil her türlü fiziksel şiddet yetkisinin kolluk görevlilerine tanımlanması gibi militarist uygulamalar göçmen ölümlerine dair trajik sonuçların ortaya çıkmasına neden olmuştur (bkz. MAZLUMDER, 2020; UMHD, 2020). Uluslararası gözlemci kuruluşların Yunanistan'ın göçmen uygulamalarına yönelik ortaya koyduğu raporlar da (HRW, 2025; IOM, 2025) göz önüne alındığında bir dizi fiziksel şiddet faaliyeti sonucunda yaşamını yitiren göçmelerin cansız bedenlerinin sınır bölgesinde tespit edilmesi egemen bir güç unsuru olarak Yunanistan'ın göçmen ölümlerindeki rolünü gün yüzüne çıkarmıştır. Özellikle paramiliter grupların sınır geçişlerini engellemek amacıyla askeri unsurlarla iş birliği yapması ve bu grupların göçmenlere yönelik uygulamalarına göz yumulmasıyla da yasal meşruiyetin sınırlarının aşıldığı göçmen ölümlerini ortaya çıkarmıştır. Bu hususta sınırı geçen ve militarist/paramiliter unsurlarca yakalanan göçmenlerin ellerinin arkadan bağlamak suretiyle Meriç Nehri'ne atılması ve göçmenlerin cansız bedenlerinin Türkiye sınırları içerisinde tespit edilmesi yaşamın ölüme mahkûm edilme eşiğinin aşıldığını kanıtlamaktadır. Dahası kasıtlı bir şekilde katı şiddet eylemlerine maruz bırakılan göçmenlerin bedensel uzuvlarına (el ve ayak parmaklarının kesilmesi, vücut bütünlüğünü bozacak şekilde yaralama) zarar verilmesi ve göçmenlerin gasp edilip çıplak soyularak soğuk koşullarda Meriç sularına ve güvenliksiz doğal ortama itilmesi (MAZLUMDER, 2020) yüzlerce göçmenin yaşamını yitirmesine neden olmuştur. Bu resmi bulgulara kayıt dışı göçmen ölümleri dahil edildiğinde insan-dışı olarak görülen bedenler için kurgulanan ölüm coğrafyalarında sergilenen nekrogöç pratikleriyle bireyin yaşamını kesen, ölüm noktasına iten (Philo, 2017) ve bedeni ölüme maruz bırakan süreçlerin egemen aktörlerin yapısal şiddet pratikleriyle rasyonel olarak işletildiğini ortaya koymaktadır.

5. Sonuç

Göç ve ölüm arasındaki ilişkiden hareketle Avrupa'nın göçmen politikalarının ve kıta coğrafyasının sınır muhafızı olarak Yunanistan'ın göçmenlere yönelik uygulamalarının ele alındığı bu araştırmada, nekrocoğrafyaların nasıl inşa edildiği analiz edilmiştir. Bu inceleme nekropolitik kuramsal temellere dayandırılarak siyaset ve ölüm arasındaki ilişkiden hareketle nekroiktidar yapılarının bireylerin ve toplumların yaşamı ve ölümü üzerinde nasıl bir denetim mekanizması kurduğu irdelenmiştir. Ayrıca nekroiktidarın bunu meşrulaştırmak amacıyla başta savaş, göç, hastalık gibi istisna halleri olmak üzere şiddet ve yoksulluk durumlarında ölüm pratiklerini politik bir araç olarak nasıl kullandığı ortaya konulmuştur.

Hayatın ölüme tabi kılınma koşullarına odaklanan nekropolitika, erken dönem sömürgeciliğin bir uzantısı olarak postkolonyal uygulamaların yeniden üretilme koşullarını tanımlayarak mekânsallaşma ve sömürgeleştirmenin birlikte nasıl işlediğini ve geç-modern sömürge güçlerinin bedenleri şiddet pratikleriyle düzenleyerek yaşamı ve ölümü nasıl tasarladığını tanımlamaktadır. Keza sömürgeciliğin, nekropolitiğin tarihsel bir örneği olduğu ve günümüzde modern iktidar yapılarının neo-kolonyalist dürtüleriyle sürekliliğini koruduğu göz önüne alındığında hayatların değersizleştirilerek kurgulandığı nekrocoğrafyaların hegemonik bağıntıları daha da anlamlı bir semiyolojiye sahip olmaktadır. Bu noktada özellikle göç olgusu politik/mekânsal niteliği ve kolonyal bağlantısıyla nekropolitik uygulamaların günümüzdeki öncül inceleme alanı içerisinde yer almaktadır. Avrupa'nın 600 yılı aşkın bir süre boyunca sömürgeleştirme yoluyla kurguladığı coğrafyaların yine Avrupa'nın devam eden karşılaşmalarının bir uzantısı olduğu gerçeği ise bu inceleme alanı içerisinde nekrogöçün kronopolitik (tarihsel-politik) dinamiğinin postmodern yansımalarını oluşturmaktadır. Öyle ki Avrupa sömürge devletlerinin bu sömürge pratikleriyle Afrika'nın ekonomik, siyasi ve kültürel gelişimlerini kasıtlı olarak durdurması veya engellemesi ve bu stratejik geri kalmışlığın kıtada tüm alanlarda kalıcı zararlara yol açması, bugünün krizlerinin ve kıtanın ötesindeki Akdeniz sınırları dahilindeki göç hareketlerinin temelini oluşturmaktadır. Dahası, çağdaş Avrupa sınır rejimleri, Batı hegemonyası ve beyaz üstünlüğünün inşasını, ırkçılığa tabi tutulan "öteki"ye karşıt olarak yansıtarak nekropolitik uygulamalarını özellikle eski kolonilerle sürekli bir sömürge ilişkileri biçiminde sürdürmektedir. Bu durumun bir uzantısı olarak beliren göçlere savaş ve yoksulluğun sonuçlarının eklenmesi göçmenlere yönelik nekroiktidar pratiklerinin Avrupa ve sınır rejimleri ölçeğinde yoğunluk kazanmasına neden olmuştur. Bu hususta sömürgeci ideolojinin tahakküme dayalı bilişsel sosyo-mekânsal imgelemelerine uygun olarak Avrupa, ortaya koyduğu politikalarla ve savunduğu demokratik değerleri aşarak, klasik süreçte coğrafyalarını sömürgeleştirdiği insanların bedenlerini modern süreçte değersizleştirerek göç rotalarını ölüm mekanlarına dönüştürmüştür. Göçmenlerin çıkış coğrafyalarındaki yönetimleri ve göç basamağının son halkasında yer alan devletleri ekonomik ve siyasi yaptırımlarla tehdit ederek hareketliliği engellemeye çalışan Avrupa, ikinci adımda sınır devletleri üzerinden nekropolitik pratikleri katı bir şekilde hayata geçirmiştir. Kriz etiketini ayrıca göçmenler özelinde kullanarak kamusal düzen, ulusal güvenlik, olağanüstü hâl vb. uygulamalar üzerinden "*istisna hallerini*" inşa eden Avrupa, böylece hukuksal düzeni askıya almaktadır. Bu durum Mbembe'nin istisna halinin sömürgeleştirilmiş coğrafyaların bir uzamı olduğu yaklaşımının ve edilgen kurbanlardan ziyade ölümü araçsallaştırılan aktif özneler kurgulandığı teorik söyleminin merkezinde yer alan önemli bir karine olarak ön plana çıkmakta ve sürekliliğini devam ettirmektedir.

Göçmenlere yönelik politikalarının göç akışını azaltacağı yönlü söylemlerine meşruiyet kazandırmaya çalışan Avrupa, politikalarının somut uygulamalarını ise kolonyal coğrafyalardan gerçekleşen göç hareketliliğinin yoğun bir şekilde yaşandığı Yunanistan üzerinden gerçekleştirmiştir. Bu noktada Avrupa'nın göçmenlere yönelik kayıtsızlık/eylemsizlik ve çatışma politikalarını nekropolitiğin teorik bağlamında temellendirdiği görmezden gelme ve ölüme terk etme kapsamına uygun olarak gerçekleştiren Yunanistan, Akdeniz ve karasal sınır alanlarının ölüm coğrafyalarına dönüşmesinde neden olmuştur. Özellikle batı, merkezi ve Doğu Akdeniz göç rotaları üzerinden Yunanistan'a geçmeye çalışan göçmenlerin yaşamları nekropolitik uygulamalarla (sınır duvarları, tel örgüler, sivil kurtarma gemilerine yaptırımlar, yasa dışı geri itme, dışsallaştırma, göçmenleri kriminalize etme, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık, sınırları içerisinde yaşanan bot-tekne kazalarında göçmenleri ölümle baş başa bırakma) değersizleştirilerek bedenleri ölüm üzerinden kurgulanmaktadır. Yaşamın ölüme mahkûm edildiği bu somut uygulamalar çerçevesinde güvenlik meselesi de aşılarak göçmen ölümlerinde ayrıca aktör olunmuştur. Keza bu hususta göçmen botlarının sahil güvenlik ekiplerince batırılarak göçmenlerin Akdeniz sularında ölüme sürüklenmesi, militarist ve paramiliter eylemlerle kişilerin el ve ayaklarının ters bağlanarak sınırdaki yer alan nehirlerle atılması ve yine fiziksel şiddet uygulamalarıyla bireylerin yaşamlarını yitirmesine neden olan koşulların ortaya çıkarılması, nekropolitik kuramsal söylemin de sınırlarının aşıldığı ve böylece formel gücün egemenliğinde nekropratiklerin ortaya konulduğunu göstermektedir. Dahası göçmenlerin ölüme mahkûm edilmesinde kullanılan paramiliter aktörlerin kayıt dışı göçmen

ölümlerine neden olması, çıplak yaşamın ve dolayısıyla nekropolitik pratiğin kurgulayıcısı olarak egemen yapının salt devlet merkezli olmadığı aynı zamanda dağınık bir egemenlik yapısına dayandığını ortaya koymaktadır. Ayrıca bu durum egemen iktidarın biyolojik bedeni sadece “yaşatmak, optimize etmek ve ideolojik forma göre verimli kılmak” için değil aynı zamanda “ırk” anlayışı üzerinden sömürmek, ölüme terk etmek veya öldürmek üzere biyopolitik organizasyonu aştığını ve nekropolitik pratiğe dayandığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, zorunlu göç bağlamında Avrupa'ya geçmeye çalışan insanlar, nekropolitik yönetişime ve pratiklere maruz bırakılarak madun haline getirilen görünmez ölüm grupları olmuştur. Klasik sömürgeciliğin modern uzantısı olarak ortaya konulan uygulamalar “bazılarının” daha konforlu ve elitist yaşam koşullarını sürdürmesi için “ötekilerin” ölmesi gerekliliğiyle koşullandırılmıştır. Bu kurguda önemli olan önce meşru dinamiklere ama yeterli görülmezse her türlü değeri yok sayarak faşist uygulamalara başvurarak yaşaması gereken bedenlerle ve ölmesi gereken bireylerin yaşam mekanlarının ve nekrocoğrafyalarının keskin sınırlarla belirlenmesidir. Bu çerçevede “ölüm sularına çevrilen Akdeniz” ve nekrocoğrafyalara dönüştürülen sınır hatları Avrupa'nın kolonyalist dürtülerinin göç hareketliliğiyle çağdaş dönemde ortaya çıkan bir uzantısı olmuştur. Böylece kolonyal dönemde coğrafyalarıyla birlikte bedenleri ayrıca sömürülen ve köleleştirilen toplumlar modern dönemde de ölüm mekanizmalarının öznesi kılınarak “çıplak yaşam”ın temel aksiyomu olarak kategorize edilmiştir.

Araştırmanın bu temel sonuçlardan hareketle göç sürecinde inşa edilen nekrocoğrafyaların yeniden üretimini engellemek amacıyla ayrıca şu öneriler ortaya konulabilir: (a) AB ve üye devletlerin kolonyal inşanın modern tezahürü olarak postkolonyal pratiklerin yıkıcı sonuçlarını kabul ederek “ırk” inşa etme politikalarından vazgeçmelidir. Ayrıca göçmenlere yönelik nekropolitik uygulamaların sömürgeci tarihin ve ırkçı tahayyüllerin bir uzantısı olduğunu resmi olarak tanıyarak bu mirasla yüzleşmek amacıyla siyasal reformları hayata geçirmelidir. (b) Göçmen bedenlerinin kategorize edilerek kimin yaşaması gerektiği ve kimin ölüme terk edilmesi gerektiği ideolojik uygulamalarından vazgeçilerek insan/değer merkezli politikaların benimsenmesi gerekmektedir. (c) Göç rotalarında güvenlik önlemlerinin ve kurtarma operasyonlarının artırılması, yasal geçiş yollarının oluşturulması ve göçmenlerin temel haklara erişiminin garanti alınmasıyla sınır güvenliğinden ziyade insan güvenliğini garanti altına alan sosyopolitik bir paradigmanın kabul edilmesi gerekmektedir. (d) Göçmenlerin geçiş rotalarında, sınır bölgelerinde, kamplarda ve diğer gündelik yaşam coğrafyalarında insan hakları gözlemciliğinin ve sivil toplumun rolü güçlendirilerek egemen yapıların nekropolitik uygulamalarının belgelenmesine ve böylece hesap verilebilirliğin sağlanmasına olanak tanınmalıdır. (e) İstisna halinin hukuksal bir norm olarak meşrulaştırılmasına yönelik politikaların denetlenmesi, buna yönelik yasal süreçlerin şeffaf kılınması ve göçmenlerin hukuki yollara ve adalete erişiminin garanti altına alınması gerekmektedir.

Kaynakça

- Agamben, G. (1998). *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life*. Stanford University Press.
- Agamben, G. (2020). *İstisna Hali*. (Çev. Kemal Atakay), Ayrıntı Yayınları.
- Anadolu Ajansı (AA). (2019). *Dünyayı Sarsan Aylan Bebeğin Ölümünün Dördüncü Yılı*. Anadolu Ajansı. Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/dunyayi-sarsan-aylan-bebegin-olumunun-dorduncu-yili/1570828>
- Ar, M. (2025). The Political Geography of Migration in Turkey: University Students' Perception of Afghan and Syrian Migrants. *International Journal of Geography and Geography Education*(56), 336-353. <https://doi.org/10.32003/igge.1652390>
- Balibar, É. (2012). *Politics and the Other Scene*. Verso.
- BBC. (2020). *EU Chief Says Greece is Europe's Shield in Migrant Crisis*. Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/news/world-europe-51721356>

- BBC News Türkçe. (2020). *Yunan Sahil Güvenliği Mülteci Botuna Ateş Açtı*. Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51716134>
- Border Violence Monitoring Network (BVMN) (2025). *Reports*. Erişim Adresi: <https://borderviolence.eu/reports/>
- Carr, M. (2016). *Fortress Europe: Dispatches from a Gated Continent*. New Press.
- Castles, S., & Miller, M. J. (2009). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. Palgrave Macmillan.
- Coleman, M. (2007). Immigration Geopolitics Beyond the Mexico–US Border. *Antipode* 39(1), 54-76.
- Creswell, J. W. (2021). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Siyasal Kitapevi.
- Cumhuriyet. (2020, Şubat 03). *Yunan Sahil Güvenliği Mültecileri Taşıyan Botu Batırmaya Çalıştı*. <https://www.cumhuriyet.com.tr/video/yunan-sahil-guvenligi-multecileri-tasiyan-botu-batirmaya-calisti-1724595>
- Danewid, I. (2017). White Innocence in the Black Mediterranean: Hospitality and the Erasure of History. *Third World Quarterly* 38(7), 1674-1689. <https://doi.org/10.1080/01436597.2017.1331123>
- Davies, T., & Isakjee, A. (2019). Ruins of Empire: Refugees, Race and the Postcolonial Geographies of European Migrant Camps. *Geoforum* 102, 214-217. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2018.09.031>
- Davies, T., Isakjee, A., & Dhesi, S. (2017). Violent Inaction: The Necropolitical Experience of Refugees in Europe. *Antipode* 49(5), 1263-1284.
- De Genova, N. (2016). The Crisis of the European Border Regime: Towards a Marxist Theory of Borders. *International Socialism* 150, 31-54.
- Delaney, D. (2002). The space that race makes. *The Professional Geographer* 54(1), 6-14. <https://doi.org/10.1111/0033-0124.00309>
- Dillon, M. (1998). The Scandal of the Refugee: Some Reflections on the Inter of International Relations. In D. Campbell, & M. J. Shapiro, *Moral spaces: Rethinking Ethics and World Politics* (pp. 92-124). Minnesota University Press.
- Dittmer, J., & Gray, N. (2010). Popular Geopolitics 2.0: Towards New Methodologies of the Everyday. *Geography compass* 4(11), 1664-1677. <https://doi.org/10.1111/j.1749-8198.2010.00399.x>
- Fasani, F. (2016). *Refugees and Economic Migrants: Facts, policies and challenges*. CEPR Press.
- Fekete, L. (2003). *Death at the Border—Who is to Blame?* Institute of Race Relations.
- Ferdoush, A. (2018). Seeing Borders Through the Lens of Structuration: A theoretical Framework. *Geopolitics* 23(1), 180-200. <https://doi.org/10.1080/14650045.2017.1341406>
- Foucault, M. (2008). *The Birth of biopolitics lectures at the College De France 1978-79*, Michel Senellart, ed., Palgrave Macmillan.
- Frontex. (2022). *Risk Analysis for 2022/2023*. Frontex.

- Gabriel, R. (2023). Coloniality and Necropolitics in the Age of COVID-19: The question of Palestine. *Asian Journal of Law and Society* 10(1), 28-45. <https://doi.org/10.1017/als.2022.18>
- Graham, S., & Marvin, S. (2002). *Splintering Urbanism: Networked Infrastructures, Technological Mobilities and the Urban Condition*. Routledge.
- Gregory, D. (2010). War and peace. *Transactions of the Institute of British Geographers* 35(2), 154-186. <https://doi.org/10.1111/j.1475-5661.2010.00381.x>
- Gržinić, M. (2021). Refugees, Europe, Death. In L. Weber, & C. Tazreiter, *Handbook of Migration and Global Justice* (pp. 138-155). Edward Elgar Publishing.
- Guradian, T. (2023). *Rights Groups Decry Greek Investigation into Migrant Shipwreck that Left more than 500 Dead*. The Guradian. Erişim Adresi: <https://www.theguardian.com/world/2023/dec/14/rights-groups-decry-greek-investigation-into-migrant-shipwreck-that-left-more-than-500-dead>
- Hall, S. (2004). When was The post-colonial? Thinking at the Limit. In D. Brydon, *Postcolonialism* (pp. 237-258). Routledge.
- Harrison, J. L., & Lloyd, S. E. (2012). Illegality at Work: Deportability and the Productive New Era of Immigration Enforcement. *Antipode* 44(2), 365-385. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8330.2010.00841.x>
- Hatton, T. J., & Williamson, J. G. (1998). *The Age of Mass Migration: Causes and Economic Impact*. Oxford University Press.
- Haumschild, D. (2018). Inappropriate Transgressions: Reanimating Necropolitics via Memorialization in Rwanda. In C. Ram&rez-Barat, & M. Schulze, *Transitional Justice and Education: Engaging Young People in Peacebuilding* (pp. 143-157). V&R Unipress.
- Hodges, D. (2014). *Drown an Immigrant to Save an Immigrant: why is the Government Borrowing Policy from the BNP?* The Telegraph. Erişim Adresi: <https://www.telegraph.co.uk/news/politics/11192208/Drown-an-immigrant-to-save-an-immigrant-why-is-the-Government-borrowing-policy-from-the-BNP.html>
- Human Rights Watch (HRW). (2017). *Yunanistan: Sınırdaki Mültecilere Yönelik Şiddet*. Erişim Adresi: <https://www.hrw.org/tr/news/2020/03/17/greece-violence-against-asylum-seekers-border>
- Human Rights Watch (HRW). (2025a). *Protecting Rights, Saving Lives*. Erişim Adresi: <https://www.hrw.org/news/2020/12/18/greece-violence-against-asylum-seekers-border>
- Human Rights Watch. (2025b). *Reports*. Human Rights Watch. Erişim Adresi: <https://www.hrw.org/publications>
- Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC). (2023). *2023 Global Report on Internal Displacement*. Geneva: IDMC.
- International Organization for Migration (IOM). (2000). *World Migration Report 2000*. Geneva: IOM.
- International Organization for Migration (IOM). (2024). *World Migration Report 2024*. Geneva: IOM

- International Organization for Migration (IOM). (2025, February 20). *Missing Migrants Project*. <https://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean>
- Jabri, V. (2006). War, Security and the Liberal State. *Security Dialogue* 37(1), 47-64. <https://doi.org/10.1177/0967010606064136>
- Jones, R., & Johnson, C. (2016). Border Militarisation and the Re-articulation of Sovereignty. *Transactions of the Institute of British geographers* 41(2), 187-200. <https://doi.org/10.1111/tran.12115>
- Kniffen, F. (1967). Necrogeography in United States. *Geographical Review* 57(3), 426-427.
- Knittelfelder, E. (2023). Interrelating Necrocities and Borderscapes in the Migration Performances the Jungle, Lampedusa, and the Walk. *Journal of Contemporary Drama in English* 11(1), 102-119. <https://doi.org/10.1515/jcde-2023-0006>
- Kong, L. (2012). No Place, New Places: Death and Its Rituals in urban Asia. *Urban Studies* 49(2), 415-433. <https://doi.org/10.1177/0042098011402231>
- Koopman, S. (2020). Building an inclusive peace is an uneven socio-spatial process: Colombia's differential approach. *Political Geography* 83, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2020.102252>
- Kuusisto, A., Kaisa, A., & Gilmartin, M. (2015). The Politics of Migration. *Political Geography* 48, 143-145. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2015.06.008>
- Kynsilehto, A. (2016). Resisting borders: Mobilities, Gender, and Bodies Crossing the Mediterranean. *A South Asian Journal of Forced Migration* 47, 10-19.
- Legal Centre Lesvos. (2025). *Report and Newsletter Archive*. Legal Centre Lesvos. Erişim Adresi: <https://legalcentrelesvos.org/about-us/report-newsletter-archive/>
- Leshem, N. (2015). Over our dead bodies: Placing necropolitical activism. *Political Geography* 45, 34-44. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2014.09.003>
- Lorde, A. (2017). *Your Silence will not Protect You*. Silver Press.
- Maddrell, A., & Sidaway, J. D. (2012). *Deathscapes: Spaces for Death, Dying, Mourning and Remembrance*. Ashgate Publishing.
- MAZLUMDER. (2020). *Yunanistan Türkiye Sınırında Yaşanan Mülteci Dramı Gözlem Raporu*. İstanbul: MAZLUMDER.
- Mbembe, A. (2003). Necropolitics. *Public Culture* 15(1), 11-40.
- Mbembe, A. (2019). *Necropolitics*. Duke University Press.
- Melamed, J. (2015). Racial Capitalism. *Critical Ethnic Studies* 1(1), 76-85. <https://doi.org/10.5749/jcritethnstud.1.1.0076>
- Mezzadra, S. (2013). *Border as Method, or, the Multiplication of Labor*. Duke University Press.
- Minca, C. (2005). The Return of the Camp. *Progress in Human Geography* 29(4), 405-412. <https://doi.org/10.1191/0309132505ph557xx>
- Morgensen, S. L. (2011). The biopolitics of settler colonialism: Right here, right now. *Settler Colonial Studies* 1(1), 52-76. <https://doi.org/10.1080/2201473X.2011.10648801>

- Morris, J. (2021). The Value of Refugees: UNHCR and the Growth of the Global Refugee Industry. *Journal of Refugee Studies* 34(3), 2676-2698. <https://doi.org/10.1093/jrs/feaa135>
- Morrow, R. A., Morrow, R. A., & Brown, D. D. (1994). *Critical Theory and Methodology*. Sage.
- Mountz, A. (2011). Where Asylum-Seekers Wait: Feminist Counter-Topographies of Sites Between States. *Gender, Place & Culture* 18(3), 381-399. <https://doi.org/10.1080/0966369X.2011.566370>
- Mountz, A., & Hiemstra, N. (2014). Chaos and Crisis: Dissecting the Spatiotemporal Logics of Contemporary Migrations and State Practices. *Annals of the Association of American Geographers* 104(2), 382-390. <https://doi.org/10.1080/00045608.2013.857547>
- Nevins, J. (2017). The Right to the World. *Antipode* 49(5), 1349-1367. <https://doi.org/10.1111/anti.12324>
- Pascucci, E. (2017). The Humanitarian Infrastructure and the Question of Over-Research: Reflections on Fieldwork in the Refugee Crises in the Middle East and North Africa. *Area* 49(2), 249-255. <https://doi.org/10.1111/area.12312>
- Philo, C. (2017). Less-than-Human Geographies. *Political Geography* 60, 256-258. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2016.11.014>
- Price, P. L. (2010). At the Crossroads: Critical Race Theory and Critical Geographies of Race. *Progress in human Geography* 34(2), 147-174. <https://doi.org/10.1177/0309132509339005>
- Razack, S. (2015). *Dying from Improvement: Inquests and Inquiries into Indigenous Deaths in Custody*. University of Toronto Press.
- Reuters. (2024). *A Year After Greece Migrant Boat Tragedy, Answers and Justice Still Out of Reach*. Reuters. Erişim Adresi: <https://www.reuters.com/world/europe/year-after-greece-migrant-boat-tragedy-answers-justice-still-out-reach-2024-06-06/>
- Robertson, S. (2019). Status-Making: Rethinking Migrant Categorization. *Journal of Sociology* 55(2), 219-233. <https://doi.org/10.1177/1440783318791761>
- Schmitt, C. (2002). *Siyasi ilahiyat: Egemenlik kuramı üzerine dört bölüm*. Dost Kitabevi.
- Sharpe, C. (2016). *In the Wake: On Blackness and Being*. Duke University Press.
- Spengler, B., Garrido, L. E., Mieszkowski, S., & Wewior, J. (2021). Introduction: Migrant Lives in a State of Exception. *Parallax* 27(2), 115-158. <https://doi.org/10.1080/13534645.2021.1995949>
- Stümer, J. (2018). The Dead are Coming: Border Politics and Necropower in Europe. *Cultural Politics* 14(1), 20-39. <https://doi.org/10.1215/17432197-4312856>
- T.C. Resmî Gazete. (04.04.2013). Yabancılar ve uluslararası koruma kanunu. Erişim Adresi: <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>
- Tyner, J. A. (2013). Population Geography I: Surplus Populations. *Progress in Human Geography* 37(5), 701-711. <https://doi.org/10.1177/0309132512473924>
- Uluslararası Mülteci Hakları Derneği (UMHD). (2020). *Avrupa Sınırında Yaşanan Gelişmeler Araştırma ve Gözlem Raporu*. UMHD.

United Nations Department of Economic and Social Affairs (UN DESA). (2021). *International Migrant Stock 2020*. UN DESA.

United Nations Human Rights Council (UNHRC). (2025). *UNHRC*. Refugee Data Finder. Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics>

NECROPOLITICAL GEOGRAPHIES OF MIGRATION: THE MEDITERRANEAN AS A MIGRANT CEMETERY

Extended Abstract

Aim: In this article, following the fields of necropolitics and necrogeography in the discipline of geography, and again transcending the context of the researches, this article focuses on the geographies of refugee migration in the Mediterranean and the geographies of death, exposure to death, and killing that emerge as a consequence of this migration. In this context, this study aims to analyze two main problems: First, what kind of policies does Europe put forward towards migrants, which Mbembe (2019) defines with the concept of 'the world of the unwanted' in the necropolitical theoretical ground? How are these policies shaped by the ideological foundations of these policies on the necropolitical mechanisms governing the life and death of migrants and the geographies of death and their relationship with the racist-colonial legacy? Secondly, what kind of a necropolitical strategy do Greece's practices that transform the Mediterranean and border regions into necrogeographies reflect in the context of Europe's migration policies? How are the colonial impulses in this process in continuity with historical colonial practices?

Method(s): In this study, a qualitative research method was used. The data collection steps, analysis process, and factual-actional inferences of the research shaped within the scope of the qualitative method vary according to the study design. In this context, the case study design was based on the case study design in the research in order to examine the necropolitical geographical construction of migrants. The case study, which allows an in-depth and detailed examination of the practices of Europe and Greece towards migrants in their own context, is also associated with the critical paradigm that allows the context between the individual, society, and geography to be revealed, and the ideological construction between power and structural relations is tried to be revealed (Morrow & Brown, 1994), thus ensuring methodological integrity. The data set of the research was obtained from digital documents such as national-international reports and periodicals (newspapers, news websites) and used in the study.

Findings: European countries present deliberate obstacles to providing adequate regulations and asylum for migrants (Davies, Isakjee, & Dhesi, 2017). This European attitude towards migrants has a context equivalent to the creation of new spatial boundaries during colonial projects and the production of hierarchies and dangerous binaries that worked to categorize individuals and produce 'cultural imaginaries' (Mbembe, 2003). By introducing discriminatory border controls and privileges, as well as selectively granting and denying immigrant rights, Europe perpetuates colonial practices of racism and continues to produce race at its borders. Thus, European borders become not only geopolitical divisions but also a dynamic with different meanings for different individuals according to their social groups. The practices of Greece, which unconditionally fulfills the 'protection shield' duty assigned to it by Europe and in return receives financial aid that will contribute to the recovery of its deteriorating economy (BBC, 2020), to prevent crossings in the Mediterranean and the practices of ignoring the conditions of death of migrants cause individuals to resort to ways that endanger their lives. This situation also shows how colonial attitudes towards death, as defined by Mbembe (2003), continue in the postcolonial period. Another dimension of the obstructive policies put forward by Greece on behalf of Europe and the ignoring practices implemented in this context is the abandonment of migrants to their fate. Another necropolitical practice that is put forward in coordination with the practices of inaction/indifference towards migrants is the situation of 'being an actor in death,' which includes the practices of struggle and conflict.

Conclusion: In accordance with the cognitive socio-spatial imagery of colonial ideology based on domination, Europe has transformed migration routes into places of death by devaluing the bodies of the people whose geographies it colonized in the classical process in the modern process,

exceeding the democratic values it defends. Greece, which realizes Europe's indifference/inaction and conflict policies towards migrants in accordance with the scope of ignoring and leaving to die, which is based on the theoretical context of necropolitics, has caused the Mediterranean and land border areas to turn into geographies of death. Especially the lives of migrants trying to cross to Greece via western, central, and eastern Mediterranean migration routes are devalued through necropolitical practices (border walls, sanctions on civilian rescue ships, illegal pushback, externalization, criminalization of migrants, xenophobia and racism, leaving migrants alone with death in boat-boat accidents within its borders), and their bodies are constructed through death. As a result, people trying to cross to Europe in the context of forced migration have become invisible death groups that are subalternized by being subjected to necropolitical governance and practices. In this framework, the Mediterranean Sea, which has been turned into the waters of death, and the border lines, which have been transformed into necrogeographies, have been an extension of Europe's genocidal presumption that emerged in the contemporary period with migration mobility.
